

Tabors

1880 - GENERAL LEON RUPNIK - 1980

1980

EL FORTIN

11-12

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov ● TABOR je last in vestnik Tabora SPB ● Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od glavnega odbora ● Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič ● Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene Anticomunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos ● Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 33-7213.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 42.819.

Naročnina: Argentina 15.000 pesov; Južna Amerika 8 dolarjev; Evropa — Australija 10 dolarjev; ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno — paketi). Letalska naročnina za vse države: 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, (1655), J. L. Suárez — Bs. As., Argentina
Telefon: 766-7513.

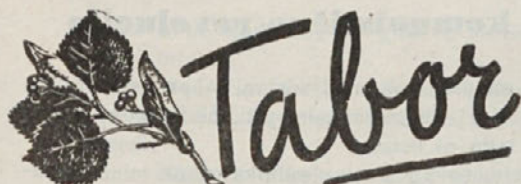
NAŠA NASLOVNA SLIKA:

Ob zaključku spominskega leta generala Leona Rupnika smo ponosni na našega generala in njegove domobrance, ki so ob pravem času pokazali pravo pot vsemu svobodoljubnemu človeštvu in so v tem boju tudi žrtvovali svoja življenja za BOGA - NAROD - DOMOVINO!

PORAVNAJTE NAROČNINO!

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Noviembre-Diciembre 1980   BUENOS AIRES   November-December 1980

El aniversario de una revolución comunista

Los hechos de guerra, el bajo nivel social del pueblo condujeron a Rusia a la revolución del año 1917. El zar Nicolás II debió renunciar. Su lugar debía ocupar su hermano pero este se negó.

En febrero de 1917 fue nombrado presidente de gobierno un joven socialista, Kerensky.

La revolución la habían gestado los socialistas "mencheviques", no los "bolcheviques". Al retornar Lenín del exilio, estos últimos realizan un golpe, se instalan en el gobierno e inician la dictadura que perdura hasta nuestros días.

A la muerte de Lenín le sucedieron Stalin, Malenkov, Hrushev y Brezhnev.

Después de más de medio siglo del gobierno comunista podemos afirmar que las ideas marxistas - leninistas no reportaron al pueblo ruso ninguna mejora social ni un standard de vida mejor. En ningún lugar del mundo el obrero trabaja tan duramente y es tan mal pagado como precisamente en URSS. El capital privado fue reemplazado por el capitalismo estatal.

Debemos reconocer, sin embargo, que las protestas de los trabajadores eran justas y éstos abrazaron la causa del comunismo para lograr sus aspiraciones; pero el comunismo con sus intrigas y falsas promesas no pudo resolver aún éstas.

Nosotros estamos plenamente convencidos que llegará el momento en que los trabajadores rusos y los de todo el orbe tendrán sus recompensas equitativas y vida digna pero basada en la fe, el respeto mutuo, la libertad individual, la inviolabilidad de la propiedad etc.; todos preceptos contrarios a las ideas del comunismo internacional.

Ob obletnici prve komunistične revolucije

Neuspehi v vojni in nizek socialni položaj ljudstva so privedli Rusijo v revolucijo leta 1917. Car Nikolaj II. je moral odstopiti, na njegovo mesto naj bi prišel njegov brat, ki pa tega ni hotel.

Februarja 1917. leta je bil imenovan za predsednika vlade mlad socialist Kerenski.

Revolucijo so začeli „menjševiki“ in ne „boljševiki“, frakcije, v katere so se delili socialisti. Ko se je iz izgnanstva vrnil Lenin, so „boljševiki“ izvedli udar, prevzeli vlado in začeli z diktaturo, ki še danes traja.

Po Leninovi smrti so mu sledili Stalin, Malenkov, Hruščev in Brežnjev.

Po več kot polstoletni vladi komunizma moremo ugotoviti, da marksistično-leninistične ideje niso prinesle ruskemu narodu nobene socialne izboljšave, niti boljšega življenjskega standarda. Nikjer na svetu delavec ne dela tako trdo in ni tako slabo plačan kot v ZSSR. Privatni kapital je bil zamenjan z državnim kapitalizmom.

Moramo pač priznati, da so delavski protesti bili upravičeni in ti so v komunizmu videli način zboljšanja svojega položaja; toda komunizem s svojimi intrigami in napačnimi obljubami še tega do sedaj ni mogel izvišiti.

Trdno smo prepričani, da bo prišel čas, ko bodo ruski delavci ob enem z vsemi delavci sveta dosegli pravična plačila in človeka vredno življenje, ki bodo temeljili na podlagi vere, medsebojnega spoštovanja, osebni svobodi, nekršljivosti lastnine itd.; vse na osnovah nasprotnih idejam mednarodnega komunizma.

ZA ZGODOVINO

OBSLOVLJEN DELAVEC

Zdomski zapisi dr. Stanka Kocipra.

(Nadaljevanje)

Naslednji dan, dne 21. maja 1945 sem nemške prevode Tatalovičevih pisem generalu Rupniku in kap. Janačkoviću odnesel Cap. Corbettu.

Istega dne zvečer je gen. Rupnik dobil že tudi drago pismo podpolk. Tatalovića kot odgovor na svoje včerajšnje pismo:

21. 5. 45.

Poštovani gospodine generale i dragi družje!

Mnogo Vam hvala na pismu i obaveštenjima. Mi s naše strane ostaćemo i dalje strpljivi a ako nam ovde nije baš lako.

Mnogo nam falite jer ovde treba ljudi koji znadu šta

hoće a ne ljudi koji se gube u sitnice i vide samo neposredno svoj interes.

Medjutim uveren sam kao i dosad što sam verovao da će se sve dobro da svrši i da će na koncu opet svako doći na svoje mesto.

Najgore je kod nas ovde da se komanda logora neprestano menja i mora se svaki drugi dan tumačiti Englezima iznova ko smo i što smo.

Verujem da ćete i dalje preduzeti što Vam bude u mogućnosti da se nadje veza sa našima i da dodje do što skorijeg prikupljanja. U tom pravcu molim Vas da već sada primite moju i mog ljudstva najsrdačniju zahvalnost.

Sa srdačnim i najodanijim pozdravom Vama i Vašima i do skora vidjenja

Vaš

R. T. Tatalović s. r.

To pismo je generalu Rupniku zbudilo vznemirljiv sum... Zaka naj bi namreč bilo potrebno nižjim angleškim poveljnikom vedno znova tolmačiti „kdo smo in kaj smo“, če bi Narodni Odbor storil to na odločilnih mestih v Celovcu, kjer je bil sedež angleške vojaške vlade za Koroško? —

Istočasno z odgovorom podpolk. Tatalovića je kurir prinesel tudi prvo pismo generalovega sina majorja Vuka Rupnika, ki pa je nosilo datum 20. maja 1945:

Dragi tata!

Od g. ppukovnika Tatalovića sam saznao za mnoge novosti o tebi i našima. Jako me veseli da ste svi dobro, živo i zdravo, a najviše me veseli, da si uspeo dobiti veze na potrebnim mestima.

Kod nas ovde je sve išlo vrlo šućmurasto, vodstvo civilno i vojničko se nije pokazalo do sada na dostojnoj visini ni u kome pogledu. Vrlo mnoga pitanja moraju da se reše za opštu stvar naroda i vojske.

1.) Dali smo mi vojska Slovenije (tj. Jugoslavije) ili ratni zarobljenici saveznika?

2.) Dali smo mi izbeglice pred crvenim terorom te imamo pravo računati na neko samostalno opredeljivanje kuda ćemo dalje i na koju stranu?

3.) Trebalo bi postići na višim mestima priznanje Slovenske narodne vojske, vratiti joj oduzeto oružje i obezbediti pomoć te podršku od strane saveznika glede ishrane, naoružanja, odevanja i svakog drugog opremanja.

4.) Sva ta pitanja treba rešiti u vezi sa braćom Srbima i Hrvatima jer i njih podjednako interesuju i teže. Uglavnom to mora biti politika prema prilikama koje izgleda da stoje u našu opštu korist.

Za sada smo prilično jadni i bedni jedino što nam je obezbedjeno još za nekoliko dana to je hrana.

Najporaznije na moral i duh mojih boraca je uticalo razoružanje posle sjajnih pobeda nad partizanima i demoralisanim Nemcima. Moja brigada-puk otvoriše prolaz preko Drave i držaše tri dana partizane daleko od mosta. Za to sam dobio železni križec I. stupnja na samom položaju. U borbama smo se bili naoružali najboljim nemačkim oružjem koje smo oteli i od malodušnih švaba i od nespremni partizana; sve to nam je sada oduzeto jer smo razoružani i neko vreme tretirani kao nemački vojnici. Uzrok svemu tome je da naša vlada i voj. vodstvo nisu maknuli prstom za veze a i sada tek polako stižu veze samo sa manjim tj. nižim faktorima. Sve što se je narodu govorilo, „da će nas saveznici dočekati, naoružati itd... te da će biti lak povratak uz njih nazad u domovinu“, pokazalo se je u stvarnosti kao čisti blef. Za momenat je vlada predala samo dve spomenice i to jednu o stanju i položaju domobranstva (slov. nar. vojske) i drugu o političkom položaju; sem toga su uhvaćene i veze sa novinarima.

Sve to je bilo zvanično; sada prelazim na privatne stvari. G. Podhorski sa suprugom i sinom su kod mene u puku i ako je moguće i ako situacija to zahteva preporučuju se tebi. Zinka samnom deli sve kao pravi vojnik od porcije i šatora do buha i ušiju. Ja se momentano osećam zdrav ali za Zinku neznam dali će dugo izdržati.

Od vlade mi je u više mahova izraženo lično priznanje za vodstvo puka u najkritičnijim trenucima i za „spasavanje domobranstva te cele slovenske stvari“, sve je to bilo samo usmeno i u četiri oka i nikako javno.

Sada svima kod kuće želim sve najbolje te isporučujem pozdrave i poljube u ime Zinke i moje.

Mnogo te pozdravlja i voli tvoj

20 - V - 45

Vetrinje

Vuk s. r.

Ne samo po datumu, temveć predvsem tudi po vsebini je to pismo bilo napisano istočasno s prvim Tatalovićevim pismom, ko so srbski dobrovoljci iz Ferdove skupine v Spittalu ujeli zvezo z Vetrinjem, pa ga je Vule lahko poslal šele naslednji dan, ko je Tatalović odgovoril na Rupnikovo pismo.

To Vukovo pismo je generala Rupnika vznemirilo še bolj kot Tatalovićev odgovor...

Še takrat, ko so domobranci sedeli že teden dni razoroženi v angleških rokah, je maj. Vuk Rupnik spraševal očeta — odstavljenega generala in zasebnika —, kdo so in kot kaj jih Angleži gledajo? So vojni ujetniki? Politični begunci? Kaj...?

Na Grossegu nad Millstattskim jezerom; z leve na desno: četniški kapetan Ferdo, Slavko Krek, dr. Stanko Kociper, gen. Leon Rupnik, dr. Lovro Hacin, Izidor Cergol.

Narodni odbor na ta usodna vprašanja ni mogel dati odgovora?! —

Major Vuk Rupnik je samo vedel, da „smo za sedaj prilično jadni in bedni... nekaj časa tretirani kot nemški vojaki... da vlada in vojvodstvo nista s prstom mignili...“

Pa je vendar general Rupnik že na sestanku s politiki pri škofu dne 28. aprila 1945 in potem neprestano ponavljal zahtevo, naj si Narodni Odbor preskrbi angleška zagotovila in odgovor o domobrancih — preden stori kaj drugega! — —

Če nam je Tatalovićevo pismo istega datuma dalo prve verodostojne obrise stanja v Vetrinju, nam je pismo maj. Vuka Rupnika popolnoma odgrnilo resnično podobo vetrinjskih razmer...

General Rupnik je za trenutek onemel. Ko je pismo prebral, mi ga je molče predal. Na njegovem obrazu, ki ni znal ničesar skrivati, sem zopet videl začrtan oni mrtveči, zaskrbljeni izraz kot takrat, ko je poslušal prva poročila dr. Lovra Hacina, ruskega majorja Genadija Grinjeva in Ljotičevcev... Preko onega svetlega izraza optimizma, ki ga je napolnil po mojem obisku pri angleškem divizionarju, je v hipu šla temna koprena... Da; takrat je odslovljen delavec Rupnik pač mislil, da je uradni, suvereni Narodni Odbor, ki je še v Ljubljani ves slovenski narod — predvsem pa domobrance — prepričal o svojih zvezah z Angleži, moral doseči vse kaj več, kot je predstavljal dober sprejem njegovega adjutantčka pri poveljniku 78. angleške divizije... — —

Tako naslednjega jutra, dne 22. maja 1945 je gen. Rupnik napisal

pismo gen. Arbuthnotu. V angleščino ga je predstavil kap. freg. Janko Kregar, ki je medtem začel zahajati k nam „na kotel“, in se je glasilo:

Grossegg, May 22, 1945.

Sir,

I beg to inform you, as you know in Viktring near Klagenfurt is greater contingent of Serbians and Slovenes belonging to anticommunist royal Army and civil refugees from Yugoslavia.

For maintain the discipline, order and military capacity of these soldiers and other people I ask you, Sir, to be so kind and intervene that the competent English Command put a higher English Officer for Commander of Camp, whose task should be to get acquaintance with the conditions of the troops and the civil refugees.

I ask you also to call the two actual commanding officers, i. e. the Serbian lieutenant-colonel Tatalović and the Slovenian major Rupnik and the English interpreter captain of frigate Podhorsky to the competent English Command and to interrogate them about all necessary.

I shall be also very obliged to you, Sir, if you will arrange that my secretary Dr. Stanko Kociper get an allowance for travelling and an allowance for use of autocar, valid as well for him as two companions and the chauffeur.

Many thanks and remain

Yours faithfully
sgd. Rupnik
Lieutenant - General. ¹⁾

¹⁾ — Grossegg, dne 22. maja 1945. — Sir! Želel bi Vas informirati, kakor že veste, da je v Vetrinju blizu Celovca večja skupina Srbov in Slovencev, pripadnikov protikomunistične kraljevske vojske in civilnih beguncev iz Jugoslavije. Za vzdrževanje discipline, reda in vojaške pripravljenosti teh vojakov in drugega ljudstva Vas prosim, Sir, da blagovolite posredovati, da pristojno angleško poveljstvo postavi za poveljnika taborišča višjega angleškega častnika, čigar naloga bi bila, da se seznaní z razmerami vojaštva in civilnih beguncev. Prosim tudi, da bi pristojno angleško poveljstvo pozvalo dva poveljujoča častnika, t.j. srbskega podpolkovnika Tatalovića in slovenskega majorja Rupnika, in angleškega tolmača kap. fregate. Podhorskega in jih zaslišalo o vsem potrebnem. Prav tako bi Vam bil, Sir, zelo hvaležen, če bi moj tajnik dr. Stanko Kociper dobil potno dovoljenje za uporabo avtomobila zanj, dva spremljevalca in šoferja. S prav lepo hvalo ostajam Vaš vdani Rupnik l. r. Divizijski General.

Pismo sem odnesel na poveljstvo divizije.

Medtem je gen. Rupnik napisal tudi skupen odgovor podpolk. Tataloviću in sinu Vuku Rupniku.

Sedaj, ko ni več upal misliti, da je Narodni Odbor v Celovcu uspel vse kaj več kot on, je pismo dobilo vse drugačne oblike kot ono prvo pred dvema dnevi, iz katerega je zelo toliko optimizma.

Povsem stvarno jima je samo ponovil tri točke, v katerih se je zaradi vsebine Vukovega pisma obrnil na generala Arbuthnotta; kar naj bi služilo za tisto izhodiščno točko, s katere je upal, „da bomo lahko stopili naprej“. Prosil je, da se z Izidorjem Cergolom, ki naj bi pismo odnesel, še enkrat o vsem natančno pogovorijo. Svetoval jima je, naj se z „nedoraslimi rojaki“ ne kregata in vzdržujeta dobrega duha v vojski in pri civilistih. Zaključil je:

Zareš je vse to težko, toda kloniti ne smemo, ker moramo Angležem demonstrirati našo krepko protiboljševiško voljo in našo zdravo vitalnost.

V pripisu je še dopisal:

Angležem je treba dokazati, da smo kot mali narod skozi stoletja dobivali z vseh strani samo brce in da smo zaradi našega obstanka tako italijanskim kot nemškim okupatorjem morali delati koncesije, ako smo se hoteli obdržati pred vseuničujočim komunizmom in ohraniti naš nacionalni in biološki obstoj.²⁾ — —

Istočasno s pismi podpolk. Tatalovića in maj. Vuka Rupnika je „ap. Ferdo, ki je zanj vsaj v neki meri uspel vzpostaviti zvezo z Vetrinjem, generalu Rupniku poslal tudi svoje pismo:

Poštovani G. Djenerale!

Danas se je vratio kurir i odmah Vam šaljem odgovor od Vuka kao i pismo od p. Tatalovića. Ovde su stigla dva člana odbora i to gg. Škrbec i Hafner neću da ih puštam kod Vas dok Vi to ne odobrite.

Partizani napuštaju Korušku. 100 tenkova staju kao pretinja na Ljubeljnu te čujem da su Englezi zapretili da će sutra 22. V. u 12h krenuti ka Ljubljani ako se njihovi zahtevi ne budu poštovali.

Iz logora kraj Vilaha pobjeglo je oko 30 naših ljudi te u grupama stižu već ovde. Ostali su transportovani prema Jasenici.

Juče i danas su Englezi pohapsili oko 21 člana hrvatske vlade koji su se nalazili ovde po okolini, svi su ovde u logoru

---

²⁾ — Tega pisma podpolk. Tatalović in Vuk Rupnik nista nikoli dobila. Izidor Cergol, ki bi ga moral odnesti osebno, da bi se po Rupnikovem navodilu z njima še enkrat „o vsem natančno pogovoril“, ni mogel priti do Vetrinja in je pismo dne 25. maja 1945 generalu vrnil.

u našoj blizini razdvojeni su i pod strogim režimom čak su i od porodica odvojeni.

Ja sutra nemogu stići do Vas pošto imam mnogo posla ali preksutra sigurno stižem.

Vas i Vaše iskreno ceni odani Vam

Ferdo, s. r.

21. V. 45., špital.

Takoj po odgovoru podpolk. Tataloviću in Vuku je gen. Rupnik odpsal tudi kap. Ferdu:

Na položaju, dne 22. maja 1945.

Dragi Ferdo,

Mnogo Ti se zahvaljujem na listu, kojega si mi danas (Pravilno bi moralo stati: sinoči. — S. K.) poslaol sa Cergolom. Osobito sam Ti zahvalan zbog Tvoje odanosti i pažnje prema meni. Nadam se, da ćemo jedamputa moći sve to u boljim vremenima nadoknaditi prema paroli: Vernost za vernost!

Gospodu od Narodnog Odbora doprati — molim Te — Ti sam kod mene sutra, 23. o. m. prepodne. Gospoda su vrlo bedni³⁾, pak Te molim, pokaži im, da je gospodar situacije ipak više vojska negoli oni, ali ih ne odbijaj, jer je moja namera, da sakupnim sve nacionalne snage.

Na Tatalovićevo i Vukovo pismo odmah sam danas poslao Stanka ka divizionaru sa sledećom molbom:

a.) Da se postavi za komandanta logora u Vetrinju jedan viši oficir kao stalni komandant logora sa zadatkom da se tačno upozna sa značajem naših nacionalnih boraca kao i sa svima za nas uticajnim prilikama.

b.) Poziv pravim vojnim vodjama Tataloviću i Vuku na saslušanje u nadležni viši engleski štab s time, da ih prati kao tumač kapetan fregate Podhorsky.

c) Dozvolu Stanku za posetu logora s time, da ga prate dva pratioca. (To ćeš biti najviše puta Ti sa još jednim.)

Primi puno lepih pozdrava od nas svižu za sve Tvoje i Tebe

Tvoj

Div. general :
Rupnik s. r.
(Sledi.)

³⁾ — Tako je namreč četniški kap. Ferdo ocenjeval naše politike v teku hudo razgretoga pogovora, ki sta ga on in dr. Lovro Hacin vodila s Slavkom Krekom dne 20. maja 1945. Zato ga je tudi izrecno prosil, da jih ne odbija. —

NEK ŽIJE POLSKA

(ZIVELA POLJSKA)

Junaštvo poljskega naroda je že več stoletij znano in poznano širom vsega sveta. Poljaki so se borili za svojo svobodo proti Rusom, proti Švedom in jih premagali na Jasni Gori, premagali so nemške templarje in osvobodili Gdansk. Poljski kralj Jan Sobieski je rešil Evropo pred Turki, katere je premagal v bitki pri Dunajskem Novem mestu. Vsa poljska zgodovina je polna junaštva in žrtev! Poljaki so bili, ki so osvojili Monte Casino in poljski Orel generala Andersa je premagal nemškega orla s kljukastim križem.

Poljska — tisočkrat izdana in prodana — je vedno znova vstala iz razvalin, kot pravi poljska himna: „JEŠČE POLSKA NJE ZGINJOLA NEK MI ŽIJEMO“ (Dokler mi živimo, Poljska ne bo izginita.) Junaštvo Poljakov in njih neomajna vera in patriotizem sta končno vedno zmagovala. Vera poljskega naroda je dala svetu in katoliški Cerkvi enega izmed največjih papežev vse cerkvene zgodovine Karla Wojtyła — Janeza Pavla II., ki je skupno s kardinalom Višinskim vodil neenako borbo „križa s srpom in kladivom“. Poljski delavci so bili prvi, ki so se junaško uprli v Krakovu leta 1956 in doživeli padež vlade in popuščanje režima po Gomułki. Temu je sledil Gjerek, ki je hočeš nočeš moral pristati na obisk Janeza Pavla II. njegove domovine. Ta obisk je bil triumfalni pohod zmagovalca. Poljski narod je dokazal svoje demokratsko prepričanje in jasno izpričal komunistični vladi, da ima le oblast, ne pa narod. Ta Wojtyłov obisk je omajal temelje rdečega režima in utrdil v Poljski zavest, da so močni, edini in složni.

Prišel je avgust leta 1980. Po vsej baltijski poljski obali se je razširil val stavk, ki se je začel v Gdansku in Szeezinu. Delavci se niso ustrašili groženj režima. Med njimi je vstal majhen po postavi a „VELIKAN PO DUHU IN JUNAŠTVU“ — Lech Walesa. Ta je dovedel poljske delavce ob Baltiku do zmage. Na vseh proceljnih stavkajočih obratov so bile podobe Čenstohovske Matere božje, Janeza Pavla II. in poljske zastave s poljskim orlom. V vseh tovarnah in ladjedelnicah so imeli maše. Delavci so jasno izpričevali svoje prepričanje in vero v svobodo in demokracijo. Zmagali so. Vlada je morala kapitulirati. Priznati je morala pravico do stavke, svobodne sindikate, svobodo tiska, odpravo cenzure in morala je osvoboditi politične pripornike. Tudi je morala reinkorporirati vse odpuščene delavce, zvišati plače in plačati dneve stavke. Poljski delavci na Baltiku so tako dosegli popolno zmago. Baltiškimi delavcem so sledile druge stavke v šleziji, šlezijski rudarji, pred katerimi je vlada tudi kapitulirala.

Ta zmaga poljskih delavcev je jasen dokaz, da mora tudi komunizem kloniti pred odločno voljo naroda, če je ta složen, edin in neustrašen. Po-

ljaki so bili složni in odločni; zato so zmagali. Srp in kladivo sta morala kloniti pred poljskim orlom. Nacionalna zavest, svobodoljubje, vera v demokracijo so premagali tiranijo komunizma. To je jasen znak, da je komunizem prisiljen na umik brez krvavih borb in tujih intervencij. Poljaki so to dokazali — zvesti svoji tradiciji, veri, demokraciji in patriotizmu. Tem junaškim poljskim delavcem, ki so sedaj svetla luč v temi rdeče tiranije, naše priznanje, in jim iz vsega srca kličemo: **NEK ŽIJE POLSKA!**

LEONU RUPNIKU

Na spominski svečanosti nove obletnice mučeniške smrti generala Leona Rupnika dne 7. sept. 1980 v Slovenski hiši v Buenos Airesu je naš poznani oderski ustvarjalec Maks Nosé pred spomenikom pobitim slovenskim prvoborcem proti komunistični svetovni zaroti z njemu lastno močjo izraza recitiral sledečo pesnitev. — Op. ured.

štiriintrideset let je minilo, ko množica sredi rdeče Ljubljane kričala je:
Krvi se nam hoče...! Smrt izdajalcem, smrt belim podganam!
Smrt belemu vodji! Smrt Levu, ki nam služiti ni hotel! —
V roke nam ga dajte, da ga razsekamo v kose!
Naj pride njegova kri nad nas in naše otroke!
Naj mu iztrgamo jezik, odsekamo roke,
zažgemo na grmadi, da gorel kot bakla bo v noč! — —

Divjale moči so peklenske, kričala je ulica blazna
nenasitna človeške krvi...

Vozili so v kletki Te — kot cirkus živino...
Pljuvali so vate bratje-ljudje, obsedenci sami,
izgnani iz pekla v sramoto našemu rodu...

Predrle so krogle Tvoje srce. Visoko telo je padlo na tla okrvavljena
zaman čakajoč na pogreb, na svoje, sinove, na ženo,
da bi skopali Ti tihi grob,
sklenili roke za krščanski, človeški pokop... —

Legel si k njim, ki bili so Tvoji vojaki,
k njim, ki utihnil so jim mladi koraki
prav leto osorej, tistega strašnega maja... —

— — —

Sedemintrideset let je in več, kar smo slovenski vojaki
dvignili čisto zastavo: belo — modro — rdečo;

sedemtrideset let je mimo, kar brat rdeči odklonil je spravo,
ko izgorelo nebo nad slovensko zemljo je v zarjo krvavo,
ko po nešteti domovih prižgali mrtvaško so svečo
in navček je v linah jokal iz dneva v dan... —

Moril in požigal je brat v imenu Svobode,
v imenu zvezde, ki naj bi svetila od Vzhoda;
saj Tito je bil Stalinu vdani hlapec, zvesti oproda!

Tedaj smo se dvignili in šli s Teboj — od zmage do zmage!

Pregnali bi zver rdečo iz našega doka,
da ni močnejša bila laž od resnice;
da ni zahodni zaveznik pohodil naše pravice
in nas prodal kot črne sužnje pred nekaj stoletji...

— — —

Počivaj Ti, Lev, počivaj ob mladih junakih!
Ob borcih, ki so šli s Teboj na isti krvavi zadnji pohod!
Z njimi, ki jih je sprejel je večnih trum Vojvoda in Gospod,
da jim obriše opljuvani obraz, pozdravi zmalicene ude... —
Slava Ti, dragi poveljnik nesmrtni,
Slava Ti, NAŠ GENERAL! — —

-ek

SRAMOTA JE NJEGOVA

Janez Čuček, partijski pisun iz Ljubljane, je star znanec slovenskega Buenos Airesa. Pred nekaj leti je šaril tod okrog in se potem razpisal o Rudi Jurčecu, o na tihem razočaranih slovenskih emigrantih itd., itd.

Zdaj pa se mu je zazdelo, da mora vse te svoje ugotovitve in spoznanja ovekovečiti v knjigi, ki ji je dal naslov „Sramota umira počasi“. Ne bomo se ustavljali ob tej „stvaritvi“, ki je navadno petošolsko skrupucalo brez repa in glave. Po večini gre itak za že objavljene stvari; ker pa si je medtem nabral novih podatkov, je vključil še te. Rezultat je neverjetna godlja, kjer preskakuje z enega predmeta na drugega, iz Buenos Airesa v Cleveland in spet nazaj.

Toda to pot je zagrešil nekaj, česar ne moremo spregledati, in kar so tudi in celó ljudje pri „Rodni grudi“ zavrnili, sicer na lep način, a vendar, rekoč, da je šel avtor „morda celo predaleč“.

Za kaj gre? — Ta domišljavi partijski bevškač je obiskal za Buenos Airesom tudi Cleveland. Med drugim ga je nekdo zapeljal v nekoč poznane

kulturne vrtove. Pa samo do jugoslovanskega. In tam ga je obšlo veliko spoznanje: vrt je namreč domala uničen. Izginil je Cankarjev kip, izginila Gregorčičeva plaketa, izginil kip ameriškega pesnika Zormana, izginil kip črnogorskega pesnika Njegoša... Stoji samo še oprsje misijonarja Barage. — In se je vprašal: kdo je to zagrešil? Toda odgovor je dal kar sam: Politična emigracija, ti prekleti belogardisti! Dokaz je vendar na dlani: Baraga še stoji, vse drugo so uničili... — In potem se takole mimogrede, hri navsko dotakne tistega, kar je seveda slišal v samem Clevelandu: da so za to odgovorni črnici. Toda — to vendar ni v skladu z njegovo „filozofijo“ — „Kaj pa imajo črni proti Cankarju?“ je zapisal. Namig je seveda jasen: Cankar naj bi bil socialist — in zato ga pač belogardisti sovražijo.

Brali smo to nesramnost in se nam je zdelo potrebno, da nekaj odgovorimo. Vemo namreč, da naši somišljeniki v Clevelandu niso zmožni takega kulturnega barbarstva, vemo tudi, da je bil Cankar prav toliko „naš“, kot njihov. Ali je morda zapisal: Mati, Domovina, Marx?... Vprašali smo torej v Clevelandu, kaj bi kazalo odgovoriti.

Čuček ni šel predaleč, temveč ne zadosti daleč, so odgovorili. Jugoslovanski vrt je namreč takoj ob aveniji St. Clair, na cesti, ki vpada vanj pravokotno. Če bi šel naprej in si ogledal vse vrtove, bi videl, da so uničeni vsi, z izjemo češkoslovaškega.

Kdo je to storil in zakaj?

Ob cesti, ki se vije ob teh vrtovih, je bila nekoč židovska naselbina: lepe, če ne krasne hiše, dobro vzdrževane. Časi pa so se spremenili. Židje so odšli dalje v predmestja in priselili so se črnici. Samo po sebi nič hudega, ker so si tiste hiše lahko privoščili samo dobro stoječi črnici. Toda šlo je naprej... in prišli so drugi; med njimi ljudje, ki so hitro spoznali, da je v kulturnih vrtovih pravi „rudnik“ bronca. In tako so šli kipi, eden za drugim; razen tistih, ki so pretežki, ali previsoko nastavljeni, kot je to primer z Masarykom in Kolarjem v češkem vrtu in Göthejem in Schillerjem v nemškem.

Če bi si torej tisti ljubljanski partiji poslušen kužek ogledal še vse ostale vrtove, bi videl, da je njegova trditev o slovenski politični emigraciji ne samo nemogoča temveč bedasta. Take nepristranskosti, takega čuta za „fair play“ pa od človečka z atrofirano partijsko miselnostjo seveda ne moremo pričakovati.

V Clevelandu pravijo, da je položaj v kulturnih vrtovih zares sramoten. Sramoten za posamezne skupine, ki so te vrtove organizirale, sramoten pa predvsem za mestno upravo, ki tega svetovno znanega projekta ni znala ubraniti pred moderno drhaljo sredi ameriške družbe.

Kar pa se Janeza Čučka tiče: Sramota je njegova; in ker jo je zapisal v knjigi, ne bo NIKOLI umrla!

Senator Frank J. Lausche – 85-letnik

Ne samo v Združenih Državah, temveč po vseh celinah, kjer so raztreseni preživeli ostanki žrtvovane slovenske generacije, bodo dne 14. novembra t. l. hvaležne misli poromale k Vsemogočnemu, da bi naklonil še mnogo zdravih in srečnih let senatorju Franku J. Lauschetu, ki bo ta dan napolnil 85 let.

O našem slavljenču ni potrebno pisati dolgih stavkov. Zakaj povezan je tako neločljivo z našo zdonsko usodnostjo, da bo spomin nanj preživel rodove tistih, ki so po drugi svetovni vojni pustili slovenske priimke širom svobodne zemeljske oble. Ne zato, ker je kot sin slovenskih staršev bil dvakrat „Everybody's Mayor“ — najbolj priljubljen in uspešen župan milijonskega mesta Cleveland, Ohio. Ne zato, da je bil petkratni guverner države Ohio, v kateri je zapustil neizbrisne sledove svoje dejavnosti. Tudi ne zato, ker je bil dvakrat z veliko večino izvoljen senator Združenih Držav. Vse to so samo njegove osebne zasluge, sad njegovih izrednih umskih in značajnih kakovosti, s katerimi se lahko ponaša tudi slovenski narod, ker je po krvi pač njegov sin. Spomin nanj bo preživel dolge rodove Slovencev v svetu, ker je in bo ostal — svetel zgled! Velikemu svetu in nam!

Ko so prvoborci malega slovenskega naroda na okopih svobodnega človeštva trepetali za svoj telesni obstanek po evropskih begunskih taboriščih, je župan daljnega mesta Cleveland v Združenih Državah dal svetel zgled značajnosti in poštenosti takrat tragično dolgi vrsti državnikov in politikov to in onstran Oceana. Ne glede na vsesplošno miselnost, ki je takrat oblikovala idejne in politične koncepte tudi znotraj stranke, v kateri si je utiral pot navzgor k vedno višjim položajem, je postavil svojega moža na svoje mesto. V brk te miselnosti, ki je že izza medvojnih let marksističnega poneumljanja prevladovala na vseh odločilnih mestih za usmeritev povojnega sveta, je clevelandski župan Frank J. Lausche zastavil svoje ime in svojo kariero — za resnico! Zares: v njem je vzburknila slovenska kri! Ko so plačanci mednarodne zarote za Judeževe beliče prodajali čast svojega porekla, je senator Frank J. Lausche sledil pristnemu slovenskemu poštenju svoje notranjosti in oberoč odrinil težka vrata, ki so nam slovenskim zdomcem zapirala pot — v svobodo!

Frank J. Lausche se je rodil v Clevelandu, Ohio. Ne na Slovenskem!

Ni obiskoval slovenskih šolskih tečajev, kakor jih lahko obiskujejo sedaj naši potomci. Samo njegova ljubezen in hvaležnost do staršev sta bili njegovi učiteljici slovenskega jezika. Samo njegova značajnost, ki mu je krčila pot do visokih političnih položajev najmogočnejše dežele na svetu, je v njem ohranila Slovenca v svetu, ki ni ponosen samo na svojo rodno kri, temveč tudi na svoj materinski jezik in sladko popevko njenega rodu. Tolikšna značajnost ni samo jamstvo za uspehe na vseh področjih. Tolikšna značajnost je čast! Tolikšna značajnost je — zgled!

Je potem čuda, da ga srečujemo prvinsko pomešanega s slovensko protikomunistično zdonsko srenjo? Je potem čuda, da mu slovenska zdonska srenja z vseh koncev svobodnega sveta — še prav posebej pa TABOR — za 85-letnico kliče: Veliki Slovenec — veliki mož —, še na mnoga leta!

ZA DOKUMENTE

The satisfaction ought to be given!

YALTA VICTIMS MEMORIAL APPEAL

Potticks House, Bradford-on-Avon, Wiltshire, BA 15 2PF

The Hon. John Jolliffe (Hon. Secretary and Treasurer)

Dr. Peter Urbanc,
Narodni odbor za Slovenijo,
1 Daleberry Place,
Don Mills M3B 2A5,
CANADA

20 July 1979

Dear Dr. Urbanc,

Thank you for your letter of 3 July. This committee is organising a memorial for all those who were repatriated under, or after, the Yalta Agreement. The inscription will contain the words "...the many thousands of innocent men, women and children, from Russia and from other nations, who between 1944 and 1947 were delivered against their will by Britain to imprisonment, degradation, torment and death at the hands of Communist governments."

Lack of space prevents us from listing all the nationalities on the monument: besides the Slovenes, there were of course thousands of Croats, Ukrainians, Cossacks, Tartars and many other who could be included. Our chief purpose is to state our regret that it was through British policy (even though it was concealed from Parliament as well as from the British public at the time) that these terrible things were done, and so many innocent lives were lost.

Any comments or suggestions that you could make in the light of the Memorial that you have raised at Midland would be of great interest to my committee.

With again many thanks for getting in touch with us, and every good wish, Yours sincerely,
Sgd. John Jolliffe

T A B O R
AMERICAN SLOVENIAN ANTI-COMMUNIST WAR VETERANS
ASSOCIATION

Hon.

8-2-1980

John Jolliffe, Hon. Secretary and Treasurer
Yalta Victims Memorial Appeal
Potticks House, Bradford-on-Avon
Wiltshire BA15 2PF
England

Hon. Sir:

We have been advised by Dr. Peter Urbanc of Toronto, Canada, about your Committee's intention to organize a memorial for all those repatriated under Yalta Agreement.

Dr. Urbanc also advised us about your decision to name only Russia as the country of origin of these victims.

We urge you most strongly to reconsider and add to the proposed text "and from Yugoslavia" dropping the words "and from other nations". Not to mention Yugoslavia (whereby you really name all Slovenes, Croats and Serbs) would be tantamount to another insult to these nations, similar to the one committed by Winston Churchill, when he brushed off the concern for the post-war political system in Yugoslavia, by simply stating that he does not intend to live there after the war.

The deed was done, the British DID return countless thousands from Yugoslavia who sought refuge within their lines. These are the facts and to try and hide them even now at this hour would be cowardly and shameful.

We fully appreciate the embarrassment and shame the British people must feel when confronted with this sad story, but only full and public recognition of the truth as it happened, will show to the world that you are really a nation of greatness, not afraid to admit its past mistakes.

This is, of course a highly emotional issue for us. Our community in the free world has never recuperated and never will, from the horrible blow dealt to us through the tragic shortsightedness of British war-time authorities, and so we beseech you, we urge you, GIVE US AT LEAST THIS SATISFACTION.

Respectfully

Sgd. Franc Grum, President

Zaradi pomanjkanja prostora bomo slovenski prevod gornjih dokumentov prinesli v prihodnji številki. — Op. ured.

Amerikanci o Titu

Poleg uradnih mnenj, objavljenih v vodilnih ameriških časopisih o umrlem jugoslovanskem predsedniku Titu, so se v tej zadevi v ameriških časopisih oglasili tudi številni zasebniki: od bivših ameriških letalcev, ki so bili sestreljeni nad Jugoslavijo in so jih rešili Mhajlovičevi četniki, do sorodnikov pomorjenih slovenskih domobrancev.

Če pa so bila „uradna“ mnenja o zaslugah jugoslovanskega diktatorja uravnotežena in so poleg priznanj vsebovala tudi odkrite izjave, da ima ta človek tudi marsikaj težkega na vesti, so bila pisma zasebnikov domala vsa negativna. Kaže torej, da so Amerikanci vendarle dobro poučeni o resničnem razvoju dogodkov v Jugoslaviji, pa tega svojega prepričanja ne morejo izpovedati razen v prilikah, kot je recimo smrt jugoslovanskega voditelja.

E. G. Holtman iz Hartforda v državi Wisconsin v časopisu „Milwaukee Sentinel“ piše: „Predno se nam bo kolcnilo ob vseh teh svetniških pohvalah Josipa Broza-Tita, ne pozabimo, da je dal umoriti generala Mihajloviča, prvoborca proti Nemcem.“ — „Kako moremo hvaliti tega človeka, ki je bil vendar navaden vojni zločinec, saj je dal brez pravnega postopka pomoriti na deset tisoče Slovencev, Srbov in Hrvatov!“, vprašuje slovenski dopisnik istega lista. — A. J. Knackert iz Sheboygana pa se ustavlja pri ljudeh, ki so kritizirali predsednika Carterja, ker ni šel na Titov pogreb. Knackert piše: „Carter je bil eden redkih svetovnih voditeljev, ki je imel pogum, da se je od vojnega zločinca Tita poslovil tako, kot je zaslužil...“

Toda v clevelandskem „Plain Dealer-ju“ je neki Scott Borthwick zapisal o Titu, da je bil „velik moralni vodnik na področju človekovih pravic“. Ogorčeno mu je odgovorila mlada, tu rojena Slovenka, in ga opomnila, da bi že pri površnem prebiranju jugoslovanske zgodovine lahko ugotovil, da nosi Tito odgovornost za brutalni pokol tisočev, ki so se upirali njegovemu režimu, in jih je torej oropal najosnovnejše človekove pravice, pravice do življenja. „Če je Scott tako navdušen nad Titom in državo, ki ji je vladal, imam zanj praktičen predlog. Če bo Sovjetska zveza vdrla v Jugoslavijo in če bo predsednik Carter tja poslal ameriško vojaštvo (kot pravi, da bo storil), potem naj Scott prevzame mesto mojega brata ali mojih bratrancev. Meni namreč ni prav nič do tega, da bi izgubila še kaj sorodnikov na račun Tita in njegovega režima...“

Največ drugih dopisnikov ameriških časopisov pa je v tem vprašanju navajalo izjavo Milovana Djilasa, da nosi — po njegovem mnenju — Tito vso odgovornost za „mrzlično ubijanje“, do katerega je prišlo v Jugoslaviji — in še predvsem v Sloveniji — po zmagi Titovih partizanov.

Prejeli smo

INICIATIVA — Zornik za družbena vprašanja — Trst, Marec 1979. Založil in uredil Franc Jeza, Trst. Cena 2000 lir v odgovarjajoči valuti. Za pošiljanje po pošti je priložiti za poštnino. Naroča se pri založniku: Franc Jeza, Via di Prosecco 2, 34016 Opicina, Trst, Italija. Vsebina: Borut Lekar: Kam je veselje šlo? Franc Jeza: Iniciativa. Ljubo Sirc: O sistemu samoupravljanja. Pavel Jermol: Pod komunistično oblastjo. Janez Kastelic: Jugoslavija „po Titu“. A. Z.: Za znanstvenost analiz. Franc Jeza: Resnice in zmote Edvarda Kocbeka. Jože Košorok: Pismo iz Avstralije. — Zakaj nova slovenska stranka? — P. C.: Občestvo, ki živi, moli, deluje. — Zapisi in dopisi.

DEMOKRACIJA — Zbornik za družbena vprašanja — Trst, maj 1980. — Založnik in urednik isti. Cena 2500 lir v odgovarjajoči valuti in prispevek za poštnino. — Vsebina: Franc Jeza: Demokracija. Ciril Žebot: Vloga Edvarda Kardelja v slovenski zgodovini. Peter Urbanc: Slovenska kolektivna krivda. Pavel Jermol: Svobodni svet ne reagira dovolj odločno za komunistično ekspanzivnost. Franc Jeza: Cerkev-mati in narod-tutlek. Peter Urbanc: O slovenskem letalskem prometu. Alojz Mlakar: „Velesrbstvo“ kot sovražnik slovenske in hrvaške neodvisnosti. Franc Jeza: Slovenski narod hoče svobodo in ne „samoodločbo“. F. J. „Politično praznino“ mašiti z diktaturo? — Zapiski.

Ne samo, kdor se hoče podrobneje seznaniti z idejami in predlogi enega izmed tokov naše zdomske dejavnosti, ki s stremljenjem k neodvisni slovenski državi ponuja eno izmed alternativ po koncu komunistične diktature, temveč vsakdo, ki hoče biti na tekočem o naši sodobni in polpretekli problematiki, bo v obeh zbornikih našel zadosti kakovostnega gradiva za resno razmišljanje.

LOŠKA DOLINA — ŽRTEV REVOLUCIJE. Založba SIJ v Buenos Airesu, 1980. Opremila arh. Marija Bavec Tiskala Imprenta „Dorrego“, Aires. Str. 92. — V zbirki Zrenja in uvidi V je založba SIJ lokalnim kronikom (predvsem po prizadevanju dr. Filipa Žaklja) o komunističnem zločinskem nastopanju prav za časa tuje okupacije v drugih predelih dodala s pričujočo brošuro še doprinos Loške doline za dopolnitev strahotne povesti slovenskega naroda na okopih svobodnega sveta v obrambi pred mednarodno marksistično zaroto. Opremljena je z mnogimi dokumentarnimi fotografijami, pred katerimi se nezadržno izgublja v nič vsa režimska propagandna navlaka o njegovi „osvobodilni vojni“ — še prav posebej v luči neizpodbitnih pričevanj in boleče golim naštevanjem za komunistično strahovlado žrtvovanih prebivalcev te prelepe notranjske doline. Ker so v brošuro vključeni tudi literarni prispevki (Balantič, Javornik itd.), se založnici zanjo ne zahvaljujemo samo zaradi vrednosti, ki jo ima kot prispevek za zgodovinsko gradivo, temveč tudi zato, ker bo sama na sebi ostala doku-

ment naše dobe. Če bo prav posebej grenko draga Notranjcem, kajpak ne bo mogel mimo nje tudi zgodovinar, kadar bo dajal na tehtnico resnice našo žrtev kot prvoborcev svobodnega sveta.

THE SOUTH SLAV JOURNAL, Vol. 3, No. 2, June 1980. — Editorial address: 7 Chesterford Gardens, London NW3 7DD. — Editorial Board: Mr. N. Marčetić MA (Editor), Mr. Uloring MA (Edit. Secretary), Mr. L. Sirc, Miss M. Davis ALA. — Contents: In memoriam (Alan Ferguson, M.A.). News Periodicals — Have you read..? — Articles: Dr. Ljubo Sirc, A Grand Tour of Europe (1942/1943). George Urban's Interview with Milovan Djilas (Part III). Dr. Miloš Vauhnik, The Last Days of the Kingdom of Yugoslavia. — Documents: General Milan Nedić's Memorandum to Prince Paul. Dimitrije Ljotić's Letter to Prince Paul. Crown Prince Alexander's Article in the New York Times and a Soviet reply. Belgrade Intellectuals's Request for Political Amnesty. Croatian National Congress's Appeal to Croats at Home and Abroad. London Resolution of Democrats from Yugoslavia. — Letters to the Editor: Col. Ivan Babić, Mr. David Martin, Mr. Staniša Vlahović, Dr. Mercia MacDermott, Lt.-Col. M. R. Ratković. — Book Reviews: Fred Singleton, Twentieth Century Yugoslavia, by Michael Connock. Geoffrey Stewart-Smith, The Struggle for Freedom, by Michael Hayes. David Stafford, Britain and European Resistance 1940-1945, by Stephen Clissold. Alex N. Draganich, The Development of Parliamentary Government in Serbia, by Mark Wheeler. Živan L. Knežević, 27 Mart 1941, by Dr. L. Sirc. — Periodical Reviews. (Na drugem mestu priobčamo, kaj piše o TABORU.) — Books and Periodical received. — Ponovno opozarjamo na ta časopis, mimo katerega ne bo mogel noben resen zgodovinar, pa tudi nikdo, ki se zanima za problematiko jugoslovanskih narodov — vključno slovenskega. Mimo vrste izvirnih dokumentov iz naše polpreteklosti, strogo znanstvenih obdelav na to področje nanašajočih se tem in poročil, tudi ni mogoče prezreti stališč, ki jih do minulih zgodovinskih dogodkov z izvirnimi dopisi zavzemajo njih ustvarjalci, kot npr. člani zavezniških misij pri Mihajloviću in Titu. Ob resno kritični uredniški liniji zna časopis biti tudi primerno polemičen in neglede na najrazličnejše poglede, katerim voljno odpira svoje strani, odločno načelen. Kljub temu, da smo — in še bomo — skušali po svojih možnostih posredovati njegovo gradivo tudi našim bralcem, obžalujemo, da tega ne moremo storiti v obilju, kot bi bilo potrebno. Zato nam ne preostaja drugega, kot da vsem našim prijateljem, ki obvladajo angleščino, časopis toplo priporočamo, da se nanj naročijo. V publicistiki naših narodov maši vrzel, ki je vse predolgo zevala odprta: po njej naši problemi postajajo dostopni — in razumljivi! — velikemu svetu!

Čim bolj gosta je tema sodobne zmede pojmov, tem bolj jasno sveti vse-
mu človeštvu ideja, za katero so padli naši junaki:

Bog — Narod — Domovina.

“DOBROVČAN”

ODMEV IZ DOLOMITOV

(Nadaljevanje)

Najprej misli, da tu gre za del Brda tam za Bokalci, ne pa za vas Brdo kot tako; to navsezadnje stvari nič ne spremeni. Zelo važno pa je, da Hribernik ni zapisal dejstva, DA UNIČENJE BRDA NI BIL KAKŠEN NEIZZVAN DIVJAŠKI NAPAD NA MIRNO PREBIVALSTVO, AMPAK LE ITALIJSKA REPRESALIJA ZA UMOR DVEH KARABINJERJEV.

Poročilo od septembra 1943. leta o tem dogodku pravi tole:

„Po žični zapori Ljubljane so imeli ljudje, ki so imeli posestva na nasprotni strani žične pregraje, dostikrat velike sitnosti na meji. Da jima ni bilo treba vsega voza razložiti in premetati, sta gospa Sitar, po domače Kmetova z Viča in njena dekla prosili za vojaško spremstvo. Tako sta dva karabinjerja odšla z njima in bila pozneje blizu vasi Vrhovec od partizanov ubita. Partizane je po vsej verjetnosti vodil Novakov Marjan z Viča. Partizani so ubili dva okupatorjeva vojaka, za svojo vojsko pridobili dve puški, s tem pa povzročili, da je izgubilo življenje 17 nedolžnih ljudi in je bila požgana še ena slovenska vas.“

Tudi je netočno, da so mrtvece na viškem pokopališču zmetali prek zidu na kup. Zmetali so jih pod križ. V istem poročilu je tudi rečeno, da so fašistični vojaki na poti proti Brdu v gostilni pri Martinu popili vse vino v kleti in tako „ohrabreni“ (pijani) šli v „borbo“. Po uničenju Brda so se, prepevajoč svojo himno Giovinezza vračali v Tehnično srednjo šolo.

Te okolnosti z leti postajajo vse bolj nepomembne, ostaja pa dejstvo, da bi tega krvoprelitja in materialne škode ne bilo, če bi partizani ne izzvali da bi tega krvoprelitja in materialne škode ne bilo, če bi partizani ne izzvali okupatorjeve krvoločnosti; grozodejstvo fašistov zasluži najstrožjo zgodovinsko obsodbo; toda čim večji so bili okupatorjevi zločini nad slovenskimi ljudmi, tem večja je odgovornost in krivda tudi partizanov, ki so ta grozodejstva s svojimi nesmiselnimi provokacijami povzročili.

AKCIJE DOLOMITSKIH PARTIZANOV DO USTANOVITVE VAŠKIH STRAŽ

Ko so se Italijani v začetku maja 1942 umaknili iz Dolomitov, so začeli partizani čisto odkrito izzivati; saj so vedeli, da jim okupator ne bo sledil. 3. maja je skupina partizanov napadla italijanske financarje, ki so se iz Horjula vračali na Vrhniko. Ubitih je bilo 6 financarjev (str. 147). Podobne izzivalne akcije so bile tudi v Zbiršah, na nemški meji pri Motocku

in drugod. Potem so se vse te skupine zbrale v šolskem taborišču v Ključu, med Prošco in Bezenico. Kot posledico so Italijani obkolili področje Ključa, kjer so bile takrat zbrane tri čete. Hribernik tudi ta italijanski pohod pripisuje „izdajalcu“, obenem pa v isti sapi našteva celo vrsto napadov in drugih akcij, o katerih pa domačini tistih krajev nič ne vedo.

Tu se že vidi italijansko-partizanski dogovor v praksi. Dve četi sta „slučajno prišli iz obroča, 3. četa, ki je štela 28 mož pa je trčila ob približno 2000 mož močnega sovražnika“ (str. 138).

Bilo je dosti streljanja pa malo krvi, čeravno je na straneh 138/39 govora o strašnih bojih.

„V zgodnjih popoldanskih urah so Italijani razmaknili obroč, partizani pa so se organizirano in brez žrtev umaknili prek Prošce in Zavrha na Praproče nad Polhovim Gradcem.“

Ta stavek veliko pove!

Po tem streljanju na Ključu so se Italijani preko Dvora in Hrastenice vračali proti Dobrovi in Ljubljani. Na Hrastenicah so jih od dveh strani, od Žirovnika in s hruševske strani napadli člani VZ (terenci). Po Hribernikovem poročilu naj bi bilo tu ubitih in pogrešanih 118 italijanskih vojakov, med temi en višji oficir. Te številke niso točne, ker očitvidci povedo, da je bilo mrtvih 19 Italijanov. V knjigi je ta napad tako bajeslovno napihnjen, da se more primerjati s pripovedkami o kralju Matjažu, obenem pa tako otročje neverjeten, da o tem ni vredno zgubljeni besed. Čisto namerno je tudi to, da Hribernik s to propagando konča; ne pove pa, kaj je temu izzivanju sledilo.

V resnici je bilo takole:

V soteski med Žirovnikom in Hruševim so terenci res streljali na italijanske kamione iz neposredne bližine. Ubitih je bilo 19 vojakov. Že po nekaj rafalih sta se partizanom zaglavila oba mitraljeza. Od mine je bil ranjen mobiliziranec Zore Franc iz Gabrja, ki je pozneje umrl za zastrupitvijo v ljubljanski bolnici. Začelo je vse bežati na svoje domove, le redki, med temi Kelnačev iz Gabrja, je ostal v gozdu. Kelnačev (Rihar Franc) je pozneje postal komandant 1. Dolomitskega odreda.

Potem je prišlo tisto, kar so partizani hoteli:

„Drugi dan po napadu pa so se po cesti iz Ljubljane začeli valiti italijanski tanki, topovi in vojaški tovornjaki, polni vojaštva, noseč strah in grozo nesrečnemu prebivalstvu. Že na poti iz Ljubljane so postrelili nekaj moških, med njimi Antona Dovjaka in Petra Hojkarja iz šujice in druge. Nazadnje so po okoliških vaseh pobrali vse moške in jih najprej zaprli v cerkev na Hruševem. Od tam so jih odgnali na zaslišanje k Bokajnarju, od tam pa spet na zaslišanje v Babno goro. Po tem zadnjem zaslišanju so jih odbrali in obdržali kakih 80. Te so odgnali v Polhov Gradec. Tu so jih vso noč zasliševali, večino izpustili, obdržali pa 13 fantov in 2 gospodarja. Teh 15 so odgnali v Srednjo vas in jih v grabnu pod Jeriševem hlevom ustrelili. Potem

so partizani sami razširili vest, da so se vsi postreljeni res udeležili napada na Italijane. V resnici so bili vsi odločni protikomunisti, zato so jih partizani podlo izdali Italijanom. Med temi žrtvami ni bilo niti enega terenca“ (Odpri grobovi III, str. 34/35).

Že prej sem poudaril, da Hribernik čisto načrtno konča z napadom na italijanski konvoj, da pride tisto partizansko „junaštvo“ bolj do izraza. Potem na strani 211 pri naštevanju talcev sicer omenja 12 žrtev v Srednji vasi pri Dvoru, kar pa spravlja v nekakšno zvezo s septembrsko ofenzivo. To se pa seveda sliši čisto drugače. Takole je zadevo zasukal Hribernik:

„Mejo so partizani brez boja prekorali naslednjo noč (15. septembra. Tudi tu so se organizirano brez boja izmuznili iz obroča — moja opomba). Ker so se partizani umaknili sovražnemu udaru, se je okupator maščeval nad civilnim prebivalstvom. Samo iz dobrovske fare so aretirali čez 300 moških. Podobno je bilo v Horjulu, v Polhovem Gradcu in drugod. Aretirane moške so hoteli s silo spraviti v belo gardo. Na Dobrovi se je temu uprlo 12 moških, zato so jih takoj ustrelili ter zažgali eno hišo in več poslopij...“ (Dolomiti v NOB, str. 235).

Aretacije, požigi in odgon v internacijo, vse to drži, toda nepotrebne žrtve in klobasanje o beli gardi s septembrsko ofenzivo nimajo nobene zveze. Da bomo na jasnem, naj že kar tu zapišem, da Italijani na Dobrovi bele garde niso dovolili vse do 25. februarja 1943 in tudi tedaj ji v boju s partizani niso pustili svobodnih rok. Dalje — če so bili ljudje res takó navdušeni za OF, zakaj je Hribernik zapisal:

„Zaradi nevarnosti, da se BG naseli v cerkvi v Gabrju in na Hruševem ter na gradova na Lesnem brdu in v Bokalcah, o čemer je bilo odredno vodstvo pravočasno obveščeno, je bilo odločeno, da se te stavbe zažgo (str. 306).

Tudi dejstvo, da se dobrovska posadka ob italijanski kapitulaciji ni razšla, ampak je v celoti odšla v gozdove za Hruševim in od tam prestopila v Slovensko domobranstvo, jasno govori, da so Dolomitčani dobro vedeli, kje je mesto za poštene ljudi.

II. GRUPA ODREDOV V DOLOMITIH

Dolomitski partizani so bili določeni, da II. grupi zavarujejo prehod na Gorenjsko. Verjetno je s tem v zvezi tudi napad na graditelje proge v Zalogu pri Polhovem Gradcu. Partizani so jih napadli 27. junija ob 7,15 in jih 27 pobili, 9 pa ranili (str. 157).

Domačini trdijo, da je bilo to navadno klanje, ker so bili Nemci neoboroženi in poleg tega starejši letniki. O tem so bili partizani obveščeni, zato so jih sploh napadli.

Na vse to pa Hribernika ni bilo sram zapisati nove laži:

„Italijanska intervencija je partizanom preprečila, da bi se po-

lastili še ostalega orožja in opreme, vendar pa so vsem ranjenim Nemcem, če jim je bilo le mogoče nudili prvo pomoč in jih zaščitili“ (str. 158).

Pred kom naj bi jih zaščitili? Ali so jih napadli samo zato, da so jih potem lahko zaščitili; streljali so nanje, da so jim potem lahko nudili prvo pomoč! Ta je prav tako debela kot ona po napadu na šentjošt, ko so partizani, preden so se umaknili, zažgali več hiš in gospodarskih poslopij, potem pa ljudem dovolili in jim celo pomagali reševati živino in drugo imetje (str. 204).

Od Nemcev je tam ostal živ samo eden, ki se je zvalil za deblo in se naredil mrtvega.

Po prihodu v Dolomite je II. grupa kak teden dni šarila sem in tja. Dolomiti so bili tedaj že dva meseca takorekoč v rokah partizanov. Italjani so ostali samo v Horjulu in Polhovem Gradcu. Da partizani pred ljudmi skrijejo svoje zveze z okupatorjem, so v dneh med 28. junijem in 1. julijem streljali na Italijane pri Vrzdencu. Italijani so se umaknili v Horjul. Tudi Italijani iz Polhovega Gradca so odgovorili s streljanjem, potem pa so se takoj umaknili. Iz vrhniške garnizije so prišli do Podlipe in se vrnili. V knjigi je zapisano,

„da so bili italijanski izpadi le nasilno ogledovanje, da ugotove moč partizanske vojske“ (str. 178).

„Proti večeru, ko ni bilo več nobenih znakov, da bi ta dan sovražnik še poskušal napasti, so se vsi štirje bataljoni II. grupe zbrali v bližini Butajnovce in se začeli pripravljati za prehod na nemško okupacijsko področje, ker ni bilo nujno potrebno, da bi se te enote dalj časa zadrževale na tem področju“ (str. 179).

Pristna partizanska taktika: ko tla postanejo vroča — zbeže.

Ne vem, ali KP res misli, da ni nikogar več, ki bi iz tegale pisanja znal potegniti logične zaključke. V tem primeru je resnica kar otipljiva: okupator je partizanom dal priliko, da se umaknejo na varno, partizanska vojska pa je ponovno dokazala, kako se „bori proti okupatorju“.

Toda tu so se partizani uštel. Čeprav so jim Nemci prepustili Žiri in vse področje Žirovskega vrha, so to II. grupo ob prehodu meje tako razbili, da portuzi niti sami niso mogli ugotoviti izgub. Bežali so nazaj čez mejo. Ostanki so se šele 7. julija zbrali na Pasji ravni, potem pa so skupaj s Poljanskim bataljonom demonstrativno napadli nemško obmejno stražo v Lučinah (Tako pravi Hribernik, kar pa je skrajno dvomljivo). Napadli so jo,

„ker se je tam od 6. julija naprej (torej en dan, moja opomba) zadrževala le redna posadka carinske straže in pa del enot 10. gradbenega bataljona, ki je utrjeval mejo, skupno okoli 150 mož“ (str. 184).

Napadli so torej slabo oborožene financarje, a ko so dobili sporočilo, da je v Zadobje prišla skupina Nemcev, so zbežali na Ovčji hrib, od tod

pa so v četah odšli na Žirovski vrh, kamor jim Nemci niso nikoli sledili.

Na strani 185 je zapisano, da „so napadeni postojanki prek italijanske okupacijske cone prihiteli na pomoč še deli 10. in 171. rezervnega policijskega bataljona“. Brez dvoma bi Nemci lahko in hitreje poslali pomoč iz Škofje Loke, a so se verjetno hoteli prepričati, kaj delajo njihovi zavezniki, Italijani, da so partizanske tolpe tako pogosto prehajale demarkacijsko mejo. Očividno jih je stvaren položaj tako razdražil, da so od Italijanov zahtevali, naj ostreje nastopijo proti partizanom. Tako se je začela poletna ofenziva, imenovana tudi roška ofenziva. O tem pa bo govora pozneje.

Šiškov bataljon je po razbitju ostal v Dolomitih in v noči od 9. na 10. julij napadel italijansko posadko v Polhovem Gradcu. To je bil spet tipičen partizanski „napad“, ki je dosegel samo ta namen, da so laški oficirji svojim nadrejenim lahko poslali poročilo o hudih bojih v Ljubljanski pokrajini. Polhograjski rojak ta „boj“ opisuje takole:

„Partizani so Italijanom po nekem otroku poslali ultimatum, naj se predajo, sicer jih bodo napadli. Italijanska posadka na kapitulacijo ni mislila, saj je bila dobro oborožena, štela pa je okoli 80 mož.“

Ko se je zvečerilo, je bilo na Pristavi polno partizanov. Vsepovsod so postavili strojnice, tudi ob hišah, od koder se na Delagovo graščino, kjer so bili Italijani, ni videlo. Takoj so zaregljale strojnice. Italijani so odgovorili z minometalcem. Pokalo je vso noč. Zjutraj je Italijanom prišla pomoč iz Logatec. Partizani so mislili, da so Nemci in „napada“ je bilo konec. Popolnoma razbiti so bežali proti Babni gori in Ključu, pomagat 1. bataljonu Dolomitskega odreda, ki je razgrajal v okolici Dobrove“ (Po Odrpti grobovi III, str. 35).

Tudi v Prošci je bilo ubitih najmanj 9 civilistov, ker so partizani ob neki priliki podrli leseni most, drugič pa zasekali cesto. Italijani so nagnali ljudi popravljat most in cesto, partizani pa so odprli ogenj nanje.

To so bile akcije 2. bataljona DO, ki je deloval zapadno od Prošce.

Skoro do pike enake „napade“ je naredil 1. bataljon DO, ki je bil določen, da brani črto Toško čelo-Dobrova-Brezovica.

„Začelo se je 8. julija 1942. Partizani so mobilizirali vse moške po vaseh Vrhovci, Kozarje, Podsmreka, Draževnik, Razori, Dobrova, Stranska vas, Gabrje in Šujica. Vse je moralo najprej v Gabrje na komando, od tam pa prekopavat ceste. 11. julija ob pol petih popoldne so partizani demonstrativno prikorakali na Dobrovo in „napadli“ karabinjerje. Bilo je dosti streljanja, drugega pa nič. Italijani so se preselili v župnišče, na vasi pa požgali tri gospodarska poslopja; požgali so tudi farovško šupo in nadarbinsko poslopje, po bližnjih vaseh pa še več hiš. Opolnoči so partizani zažgali župnijsko gospodarsko poslopje. Drugi dan so Italijani aretirali vse ljudi, potem pa ločili moške od žensk. Ženske so spustili domov, moški pa so morali kopati

bunkerje in strelske jarke okoli župnišča. Potem so izpustili tudi moške, pridržali so jih le pet in jih ustrelili za župnijskimi svinjaki. To so bili: Bricelj, Jože Dolinar, Bajtovčkov Jože, Robidovčev Janez in Polžnarjev. Vsi ustreljeni so bili odločno proti partizanskemu početju.

Že prej, 1. maja so partizani odgnali tri sestre Skopce iz Stranske vasi in jih pobili v Bezenici. Tu je bilo tkzv. „sodišče“ DO, ki je tam izkopalo blizu 300 grobov.

V Brezju so pred domačo hišo ustrelili Petra Hojkarja. Kovačevega iz Podutika so prijeli v Gabrju in ga ubili, ker ni hotel k partizanom. Jožefa Bajda so ubili v Ključu. Antona Novaka so dobili pred bratovo hišo in ga ustrelili. Na Kančev zatreb so odgnali tudi vse tiste nasilno mobilizirance z Dolenjske, ki so v Gabrju pri Kelnaču kopalj bunkerje za čevljarске delavnice in skladišča za naropano blago; ko je bilo delo končano, so vse pobili, da bi kdo kaj ne izdal.“ (Krivda rdeče fronte II, str. 48)

„V začetku 1943. leta so partizani pridrveli v vas Selo pri Hruševem, ker so bili po terencih obveščeni, da se pri Martinovcu skriva neki pobegli partizan. Res so ga našli skritega v krušni peči. V peč so vrgli bombo, da je nesrečnega moža popolnoma raztrgala. Nato pa so nasilno odgnali s seboj v hosto gospodarja Lojzeta Hudnika, njegove tri brate: Matijo, Janeza in Poldeta in Poldetovo ženo Albino, tri gospodarjeve sestre: Francko, Anico in Ivanko ter gospodarjevo mater Frančiško Hudnik. V gozdu so vse zverinsko pomorili. Doma so pustili le gospodarjevo ženo z dvema malima otrokoma. Čez dva dni so prišli Italijani in zažgali hišo in gospodarsko poslopje. Gospodinja je kmalu nato od groze umrla, mala otročiča pa je vzela k sebi njen oče v Dravljah.“ (Krivda rdeče fronte, II. del, str. 48)

Hribernik bi rad ta množični umor opravičil po partizansko, se pravi, opravičiti hoče celotno partizansko tolpo morilcev, roparjev in navadnih tatov. Da so to v resnici bili, je slovenski narod bridko okuhal med revolucijo in po njej. Isto v tej knjigi priznava tudi Hribernik, zato je zelo na mestu, da navedem njegove lastne besede. Takole piše:

„Sredi julija je okrožni odbor OF Vrhnika poslal štabu Dolomitskega odreda protestno resolucijo, ki so jo okrožnemu odboru izročili terenski odbori narodne zaščite iz Blatne Brezovice, Bevk, Brezovice, Loga in Drenovega griča in v kateri so pisali o nepravilnem in samovoljnem obnašanju nekaterih partizanov pri iskanju hrane v teh vaseh. Čeprav so bili to samo posamezni primeri in vodstvu odreda neznani, je štab takoj energično in učinkovito ukrepal. Tako se je narodno-osvo-

bodilnim organom na terenu opravičil in jim dal s tem v zvezi potrebna pojasnila.

Šlo je predvsem za nepravilnosti, ki jih je povzročal Šiškov bataljon iz II. grupe odredov v času, ko se je zadrževal v Dolomitih. Ta je s svojim obnašanjem povzročil zlasti v Zaplani, Žažarju, Podlipi in Kajndolu veliko politično škodo.

Kot opravičilo za nepravilnosti, ki so jih zagrešili nekateri partizani, je odredni štab poudaril dejstvo, da so med partizani tudi nekateri ljudje, ki so se pred Italijani le umaknili, da bi se umaknili aretaciji, niso pa pripravljeni boriti se, in da teh ljudi v nekaj tednih ni moč zgraditi v zavedne borce.“ (Dolomiti v NOB, str. 304-5)

To naj bi bil samo uvod v pranje štaba Dolomitskega odreda. Možno je, da pisatelj res ne dojame, da so zgornje izjave velika obsodba partizanskega gibanja, ali pa je KP po tolikih letih le prišla do spoznanja, da vse le ni bilo lepo in prav in je izkoristila to priliko za površno opravičilo, krivdo pa yrgla na ubitega partizana, za katerega se niti ne ve, kdo je v resnici bil. Še bolj zanese Hribernika, ko tega reveža začne obmetavati osebno. Kot nadaljevanje gornjih izjav piše:

„Podoben je bil primer s prejšnjim komandirjem čete 1. bataljona iz Dravelj, ki je prišel v partizane iz avanturističnih razlogov, se predajal pijači ter na skrivaj in na svojo roko po vaseh okoli Dobrove in Hruševega izsiljeval od prebivalcev pijačo, denar in hrano ter vse nosil k svoji ljubici, ki jo je imel pri Martinovcu na Selu pri Dobrovi. Za vse njegove postopke je vedela tudi ljubica in vsa Martinčeva družina.

Ko so se začele širiti govornice, češ da partizani nasilno ropajo po vaseh, kar je močno prizadelo vse partizane in politične delavce na terenu, je poveljstvo odreda takoj energično ukrepalo. Določilo je skupino najsposobnejših vosovcev, da ugotovi, kdo se za tem skriva, in ji dalo vsa pooblastila. Krivca naj aretirajo, če bi se upiral, naj ga onesposobijo in če ne bo druge možnosti, likvidirajo.“ (Dol. v NOB, str. 305)

Gornjemu sledi podroben opis ugrabitve tega pobeglega partizana, a je tako nesmiselen, da ga ni vredno ponavljati. Prav pa je, da Hribernika opozorim na nekaj vidnih in zelo sumljivih trditev:

1) Tisto protestno resolucijo so štabu DO poslali terenci iz vasi v zapadnem delu Ljubljanskega barja, v knjigi pa je zapisano, da so to predvsem nepravilnosti, ki jih je povzročal Šiškov bataljon v Zaplani, Žažarju, Podlipi in Kajndolu. Tovariš bi gotovo ustregel mnogim bravcem, če bi kaj več povedal, kaj vse je ta rdeča svojat počela v tistih krajih.

2) Nikoli ne bi mislil, da je bil štab DO zabit tako globoko v zemljo, da mu je bilo ropanje teh partizanskih tolp neznan, ko pa je vendar bilo vsakemu mislečemu človeku jasno, da je bila samovoljna kraja in pobijanje najbolj vidna poteza partizanskega „boja za svobodo“, dolomitskega odre-

da pa še prav posebno. Heroj Svarun naj s tem v zvezi tudi odgovori, kaj bi se zgodilo tistemu, ki bi se rekviziciji uprl?!

3) Nerazumljivo je, da je samo eden povzročil vse ropanje na dolomitskem področju; posebno še, ko gre za prestopke šiškovskega bataljona. Še veliko težje se bo Hribernik izvil vprašanju: Kako to, da je bil kazniv samo Gadov prestop, ko pa so tudi druge družine živele od partizanskega ropanja; med temi tudi Hribernikova? Zelo dvomljivo je, da je to blago prišlo v partizanske roke na kaj bolj pošten način. Zakaj vosovci niso ubili tudi Hribernika, saj je prav tako kradel, ali njegove družine, ki je prav tako uživala nakradeno hrano? Toda ne, do tu komunistična pravica ne seže. — Pobiti pa je bilo treba vso Martinčevo družino, ker se je tam skrival pobegli partizan, ki je partizansko življenje poznal od znotraj. To je bilo pa nevarno; zato so bili likvidirani, ker samo mrtvi molče.

Prav tako to pisanje vrže zelo slabo luč na tisto komunistično „enakost“, o kateri rdeči teoretiki blebetajo že več kot sto let. Zgornji primer je ta „enakost“ v praksi. Na ukaz vodstva so partizanski oddelki ropali po nekomunističnih družinah, zdaj pa isto vodstvo kar naenkrat „o tem nič ne ve“. Partizani so navadno pokradli vse, kar se je dalo premakniti, in so se celo kosali, kdo bo več uničil, zdaj pa je to „močno prizadelo vse partizane in politične delavce na terenu“. Kriv pa naj bo tega samo komandir čete Gad, ki je moral celo pobegniti, morda prav zaradi „neuspelega napada na šentjoško postojanko“ (str. 306). Že omemba tega daje misliti.

Ker tovariš Hribernik očitno zelo slabo pozna stvarni položaj tistih krajev in časa, z njim še enkrat pogledajmo zgornja opisovanja. Imena naštetih krajev kažejo, da gre za sistematično ropanje povsod, kjerkoli so se držali partizani. Brez kraje bi partizanska vojska ne pretolkla niti prve zime. Še toliko bolj kritično pa je, da so se temu početju uprli sami terenski odbori, ker je bilo izropanje celih vasi in skoro vsakodnevno pobjanje navsezadnje tudi zanje preveč. Zadeva s komandirjem Gadom je samo ponesrečen poskus opravičiti to tolovajstvo, posebno še pokol cele Hudnikove družine. Gad je gotovo kradel in pobijal, sicer bi ne bil komandir čete. Tudi je neverjetno, da bi tovarišiji toliko spodletelo, da bi za komandanta postavili tako nezavednega človeka, ko pa je samo v tej knjigi nešteto primerov, da je bil likvidiran kdo, ki je z eno samo besedo ali dejanjem pokazal nezaupanje v KP. Če pa je to res bil isti komandir Gad, ki je že skoro leto dni mesaril in kradel po okoliških vaseh, potem se pa odločil za dezertacijo, pa tudi dovolj jasno potrjuje, da je bilo partizanstvo tolpa najokrutnejših razbojnikov, med katerimi ni mogel vzdržati nihče, ki je imel le trohico poštenja v sebi.

Koliko je vredno to poročilo o kaznovanju pobeglega partizana, lahko vidimo tudi iz tegale dogodka:

Samo deset dni po umoru Martinčevih so partizani ponoči 13. januarja 1943 v Podsmreki, na Draževniku in v Razorih izvedli prisilno mobilizacijo in splošno rekvizicijo. Vsa vas je bila pokoncu. Še čez polnoč je bil

direndaj kot v peklu, Italijani pa v bunkerjih ob železnici, komaj kilometer daleč. Trije fantje so poskakali skozi okna in čez hrib zbežali na Brezovico, kjer so se javili v novoustanovljeno postojanko VS, tri pa so s silo odvedli s seboj v Ključ. To so bili: Remić Andrej, Peklaj Ivan in Kušar Franc. Vsi trije so bili odločni protikomunisti, zato so vse pobili s krampom in jih zakopali na njivi na Toškem čelu.

Za Andreja so pravili, da jim je na vprašanje: Zakaj ni za OF? — odgovoril, da ne more delati za politični sistem, ki bi jim pobral vse, kar so štirje rodovi prigarali. Ko so spomladi te tri žrtve izkopali, so terenci vedeli povedati, da jim je ušel in bil na begu ustreljen. To je očitna laž, ker so bili vsi zakopani na isti njivi in tudi domačini so pripovedovali, kako grozno so jih mučili pred usmrčitvijo.

Kako je bil ves pokret do kraja zločinski, se vidi tudi iz tega, da je sosed Gorjanec Koglarjev imel „na uho povedal“, da je videl Andreja v Podpeči, ko je s partizani odhajal v Krim.

Čez 14 dni so spet pridrli partizani in popolnoma izropali vas. Pri Koglarjevih so vzeli 14 goveje živine, dve breji kobili, zaklali so šest prašičev in naložili dva zvrhana parizarja hrane in obleke — vse zato, „ker jim je Andrej ušel“, kakor se je izrazil Jurežev partizan Tone, ki je bil zraven. Enako je bilo tudi po drugih hišah. Od enajstih zvečer do poltreh zjutraj je bilo po vaseh kot sodni dan. Lajali so psi, cvillili prašiči, vse je bilo razsvetljeno in celo strelji so padali. Prav na Brezovico je bilo slišati vpitje. V Gorjančevi meji pa je ležala partizanska zaseda, dobrih sto metrov od italijanskega bunkerja. Ko je bilo vse končano, so partizani izstrelili rafal čez železnico v znak Italijanom, da je vse opravljeno. Tako so Italijani varovali slovenske ljudi pred partizanskim nasiljem, ali pa, tako so partizani „osvobajali“ slovenski narod.

To je bilo tudi edino streljanje na sektorju Vič-Brezovica, katerega bi Hribernik rad prikazal kot kraj neprestanih nemirov in sabotažnih akcij. Seveda je to čisto drugačnega značaja.

Tega pisatelj v knjigi ne pove. Tudi ni omenjeno, da bi za to ropanje in pobijanje kdo moral na zagovor.

Ker je bilo partizansko-okupatorsko sodelovanje tako očitno, ni prav nič čudno, če je bilo VS iz Brezovice prepovedano patroljirati po Tržaški cesti. Po drugi strani pa je bilo pogosto opaziti shojene steze, ki so iz Podsmreke vodile čez cesto in prečkale železnico čisto blizu italijanskega bunkerja. Tudi ni bila nobena skrivnost, da so se partizani shajali z Italijani v Gorjančevi gostilni na Tržaški cesti. To je bila redna partizanska zveza iz Dolomitov preko Črne vasi v Krim.

ITALIJANSKA POLETNA OFENZIVA

Ta ofenziva je trajala od 16. julija do 4. novembra 1942. Italijansko poveljstvo jo je začelo na zahtevo Nemcev, naj Italijani na svojem zased-

benem področju nehajo nuditi partizanskim tolpom zavetje in naj odločnejše sodelujejo pri zatiranju partizanstva. (Pravi obraz OF II, str. 115)

„Ofenziva naj bi v 11 obdobjih ali ofenzivnih sunkih preko „osvobojenega“ ozemlja prečesala vso Ljubljansko pokrajino, kjer so šarili partizani. Že od vsega začetka njen cilj ni bil uničenje partizanske vojske, marveč načrtno uničevanje slovenskega prebivalstva. Smernice, ki jih je Mussolini dal generalu Robottiju za to ofenzivo in ki jih je Robotti nameral z vso odločnostjo uresničiti, so bile: pobiti in izseliti čim več slovenskega prebivalstva, na mesto Slovencev naseliti Italijane in tako izenačiti italijansko politično mejo v Sloveniji z narodnostno mejo. Ofenziva naj bi se vodila z vso okrutnostjo, bila naj bi prava genocidna vojna proti slovenstvu. Po Mussolinijevih smernicah je general Robotti svojim podrejenim poveljnikom dal ta navodila: ‘Nobenih pomislekov proti povečanju škode, ki jo osebno in stvarno prizadevam uporabnikom, ker brez tega ne bomo nikoli imeli miru. Zato smo ukrenili, da se postopoma vsi sposobni moški izselijo na Rab. Ni se treba ozirati na to, če je kdo videti neškodljiv... Torej popolna izpraznitev... Naj vas ne briga trpljenje prebivalstva. V polni meri moramo biti koristno kruti... Če je treba, bomo rablji. Razume se, da interniranje ne izključuje streljanje vseh tistih, ki so krivi ali sumljivi komunističnega delovanja. Pri internacijah se ne omejujte! Nadrejena oblastva niso nasprotna temu, da se internirajo vsi Slovenci in se na njihovo mesto naselijo Italijani (rodbine ranjenih in padlih Italijanov). Z drugimi besedami: izenačiti je treba politične meje z narodnostnimi. Ostri režim je treba še poostri v taki meri, da bodo spoznali, da zanje ni več rešitve...’

Te strašne besede niso bile prazne grožnje. S skoraj 75.000 možmi je ob zori 16. julija 1942 general Robotti začel napad na ‘osvobojeno ozemlje’. V enajstih velikih sunkih ga je italijanska vojska pregazila počez in po dolgem. Komunistični uradni zgodovinar Saje s svetim gnevom podrobno opisuje grozodejstva italijanske vojske na tem ‘osvobojenem ozemlju’. Piše, da se je

‘razlila po ozemlju kakor goreča lava; kraljevska italijanska vojska in fašistične enote... so se z neopopisnim nasiljem znašale nad civilnim prebivalstvom’ (str. 402)

‘Italijanska ofenziva je na Notranjskem zapustila strašne posledice. Ljudje so v takem stanju in razpoloženju, kakor tega naša zgodovina od turških časov sem ne pomni. Vasi gorijo, sovražnik je pomandral žitna polja in sadovnjake, ženske in otroci vreščijo, skoraj v vsaki vasi streljajo talce, na

stotine ljudi gonijo v internacijo, živina muka in tava po gozdovih' (403).

'Italijanski okupatorji so kot Huni pustošili slovensko zemljo. Požigali so hiše in cele vasi, ropali, lovili kmete, jih ubijali in vlačili v pregnanstvo' (str. 399).

'Vlada nepopisna groza in strah' (str. 409).

'Operacije italijanske vojske so pravzaprav bile kolonialni kazenški pohod na civilno prebivalstvo' (str. 413).

'V Loški dolini so italijanske čete pogosteje kot nekdanji Turki vpadale..., ropale, lovile ljudi in jih vlačile v pregnanstvo' (str. 417).

'Po hribovskih vaseh okrog Sv. Vida so Italijani med svojo veliko ofenzivo strahovito divjali, da so bili ljudje nepopisno zbegani in obupani' (str. 424).

'Trupla onih, ki so bili pred mesecem ustreljeni, sedaj pokopavajo na pokopališču. Prizori ob teh pogrebnih so hujši od vsakega, kar si more človek misliti. Moški so popolnoma otopeni. Vse samo strmi predse in ne more ničesar povedati' (str. 425).

Več kot 200 strani je Saje v svojem Belogardizmu posvetil opisovanju strahot velike italijanske ofenzive. Skoraj na vsaki strani se pohujšuje in zgraža nad zločini, ki jih je italijanska vojska skozi cele tri mesece dan za dnem izvrševala nad nedolžnim in mirnim prebivalstvom Notranjske in Dolenjske.“ (Pravi obraz OF II, str. 116-118)

Za vse to strašno gorje je kriva KP in partizanska vojska, ki je fašistični vojski dala povod in priliko za trimesečno strahotno razsajanje nad slovenskimi ljudmi. Ali ni bila partizanska vojska po vsem tem dolžna braniti slovenske ljudi pred nasiljem okupatorske vojske? Da! Toda partizani so od vsega začetka samo bežali in reševali le sebe, sovražnika pa čakali samo tam, kjer so vedeli, da ga ne bo. Ko je okupator opravil svoj zločinski pohod, so se vrnil partizani in se s svojo „protiofenzivo“ znašali nad lastnimi rojaki, katerim je okupator slučajno prizanesel, in uničeval še tisto, kar sovražnik ni utegnil uničiti. To so bile „obrambne in osvobajalne“ akcije partizanske vojske za časa italijanske ofenzive.

Med prvim sunkom te ofenzive, ki je pregazila severni del Notranjske, so dolomitski partizani izzivali na progi Brezovica-Rakek, ker so vnaprej vedeli, da jih tam ofenziva ne bo dosegla.

Šele peti tak sunek je bil namenjen Dolomitom. Trajal je od 14. do 20. septembra 1942 in ga Hribernik imenuje „italijanska septembrska ofenziva“. Za to ofenzivo so partizani zvedeli vnaprej, kot je to razvidno iz poročila na strani 233:

„Za začetek ofenzive je bil prvotno določen 12. september, a vodstvo DO je prek obveščevalne službe glavnega poveljstva pravočasno zvedelo za okupatorjeve namene. Dobilo je tudi do-

kaj točne podatke o silah, ki jih okupator namerava vreči v ofenzivo. Zato je štab odreda pravočasno ukrepal, da bi preprečil sovražnikove namene. Štab in politično vodstvo na terenu sta se po temeljiti analizi položaja odločila za naslednje: ohraniti živo silo, orožje in zaloge materiala. V zvezi s tem je bilo potrebno:

1) umakniti 1. bataljon brez 2. čete čez nemško-italijansko mejo na Gorenjsko;

2) umakniti 2. bataljon čez progo na Ljubljanski vrh;

3) evakuirati bolnišnico v Krim;

4) takoj pripraviti več prehodov na nemško-italijanski meji, jih očistiti min ter s tem zagotoviti možnost za hiter prehod čez mejo.“

Ofenziva se je začela 14. septembra. Čeprav je bil odred obveščen o pripravah na ofenzivo, sta se štab odreda in 1. bataljona znašla na Babni gori v sovražnikovem obroču, iz katerega so jim pomagali sami Italijani.

„V prvih večernih urah, ko je budnost italijanskih vojakov že oslabela, so se partizani izpod mosta na cesti Belica-Hrastenice brez boja izmuznil iz obroča.“ (str. 234)

Zgornja trditev je neverjetna. Tu je teren namreč tako odprt, da je tak premik nemogoč, kvečjemu če sta štab in bataljon skupaj štela le nekaj ljudi, ali pa je italijanska komanda svoji vojski zaukazala nevzdravno spanje... Vse zelo močno diši po verjetnosti, da so Lahi tudi tukaj razklenili obroč, kakor ob skoro vsaki drugi priliki.

„Štab odreda s 1. bataljonom brez 2. čete se je že tretji dan po umiku na Gorenjsko brez vsakih izgub vrnil na svoje operativno področje.“ (str. 235)

Operativno področje! Da Hribernika le ni sram priznavati, kako so se izmikali bojem! Kakor povsod, tako je bilo tudi tu: končal se je beg, nadaljevalo pa se je ropanje in morija lastnih rojakov. Le kako si je potemtakem partizanska vojska mogla nadeti ime narodno-osvobodilna ali narodno-obrambna vojska, ko se pa nikoli ni odkrito spopadla z okupatorjem!? Če so pa že slučajno trčili skupaj, so pa ene kot druge vezale take pogodbe, da do resnih spopadov nikjer ni prišlo. Tako italijanske „ofenzive“ kot partizanske „protiofenzive“, ki so vedno sledile, so bile naperjene izključno proti slovenskim ljudem, ki so sovražili okupatorja, še bolj pa izdajalsko in morilsko partizansko vojsko. Kot v posmeh pa je partija vso krivdo za strahotno uničevanje valila s sebe in z okupatorja na lastne rojake, ki so itak bili žrtve vseh ofenziv.

Hribernik, kot eden precej vidnih uničevalcev svojih ljudi, seveda na položaj gleda z druge strani in pravi:

„Okupatorjevo nasilje nad slovenskim ljudstvom je bilo v večini primerov tudi ena od posledic narodnega izdajstva slovenske reakcije“ (str. 209)

(Sledi)

RADIVOJ RIGLER – 70-letnik

R odú slovenskega si Ti branitelj,
I deje Te svobode vedno so vodile,
G rozote tiranije niso Te zlomile,
L jubezni Ti med brati Juga si voditelj.

E dinost, delo v slogi Tvoje je načelo,
R esnico braniš, zanjo se žrtvuješ,
R azum in voljo vsem nam utrjuješ,
A vzgled je Tvoje vztrajno, nesebično delo.

D oma si bil lik viteza — junaka
I n tu so vedno ista Tvoja pota,
V odnik si Ti v tujini za rojaka.

O , Bog, ohrani Te še mnoga, mnoga leta,
J ug Slave Tebe vedno pričakuje.
U siha moč rdeče zvezde sveta.

Rasto J. L. Verinov

ANTON KARIN – 70-letnik

V Hurlinghamu v okolici Buenos Airesa, je pri dobrem zdravju meseca oktobra obhajal v ožjem krogu svojih prijateljev 70-letnico življenja **soborec Anton Karin**.

Luč sveta je zagledal 6. oktobra 1910 v Vinici pri Črnomlju. Po končani ljudski šoli se je podal na Hrvaško v Karlovec, kjer se je učil urarstva in zlatarstva in končal strokovno šolo. Še mlad se je kmalu osamosvojil in se posvetil svojemu poklicu. Leta 1941. se je poročil z Anko Kasun.

Ob italijanskem razpadu so ga komunisti mobilizirali, a je ob prvi priliki pobegnil ter se preko Zagreba napotil v Ljubljano. Tam je stopil v domobranske vrste in ga srečamo kot podnarednika pri motoriziranem od-

delku Slovenskega domobranstva, kjer je ostal do konca vojne.

Potem, ko je z ženo prehodil razna italijanska begunska taborišča, je

emigriral v Argentino in se posvetil svojemu poklicu. S svojo pridnostjo si je priboril dober gospodarski položaj.

Je zvest naročnik „Tabora“, kakor tudi podpornik Zavetišča „Dr. Gregorij Rožman“.

Ob tem njegovem življenjskem jubileju so naše želje, da nam ga Bog ohrani med nami še mnogo, mnogo let zdravega in zadovoljnega!

IZ DRUŠTEV

Zveza in krajevni odbori

T A B O R - S P B

ter konzorcij in uprava revije
želijo vsem soborcem za

B o g a - N a r o d - D o m o v i n o

in vsem svobodoljubnim Slovincem in Slovenkam
v zdomstvu in domovini

vse blagoslove božje za božič in novo leto,

ki naj nam prinese zdravja in prave volje, da bi združeni na vseh
področjih uspešno delovali za svobodo, ki nam je vsem skupen
poglavitni cilj.

OBČNI ZBOR ZDSPB TABOR

Občni zbor Zveze Tabor, ki se je letos vršil 30. avgusta 1980 na slovenski Pristavi v Genevi, ZDA, je bil dobro obiskan. Bil je zbor delegatov ali zastopnikov posameznih organizacij.

Zbor — posvečen 100-letnici rojstva generala Leona Rupnika — je bil sklepčen in debate posameznih točk dnevnega reda so bile živahne. V situacijskem poročilu je bil obdelan položaj organizacije in je bila nakazana smer za bodoče. Iz finančnih poročil je bilo razvidno, da je organizacija pozitivna vključ v velikim stroškom za založbo Kozinove knjige. Podpore invalidom in sirotam so bile primerne, kot je bilo razvidno iz poročil. Inflacija v Argentini stalno narašča in tako tudi stroški za list; zato je nujno, da se redno poravnajo obveznosti do lista. Zbor je izrekel pohvalo konzorciju in vsem sotrudnikom lista, ki nosijo levji delež bremena pri delu za glasilo.

Obširna debata je bila o potrebi sklicati slovenski posvet, o katerem se že govori nekaj let. Posvet je cilj, ki ga mora organizacija izvesti čimpreje.

JOŽE JAVORŠEK — SAMOTNI JEZDEC

(Nadaljevanje)

Na kratko, ostro in brez olepševanja opravi Javoršek tudi s „takoimenovano krščansko skupino v OF“,

ki je bila izvrstna teoretična zamisel, v praksi pa se je velikokrat kazala kot stalna nevarnost in zelo redkokdaj kot politična učinkovitost. Tudi po uradnih dokumentih naj bi bil Kocbek pomagal reševati krščanske ljudi pred belogardizmom in jih včlenjevati v proces narodnoosvobodilnega gibanja, v resnici pa je brez dekretov in teoretičnih predvidevanj na tisoče in tisoče kristjanov prišlo v OF brez Kocbekovega posredništva in tudi na tisoče jih je vstopilo v komunistično partijo brez „prevodništva“ krščanske skupine. Zakaj v resnici je bila krščanska skupina v OF samo tista mreža, v katero so se ljudje, ki so se pod vplivom zgodovinskih dogodkov odtrgali iz nazadnjaštva ter se začeli v svoji notranjosti osvobajati, ujeli — nato pa družbeno in človeško zakomplicirali. S tem pa so zastali v razvoju.

Tako je torej zdaj zapisano črno na belem: Krščanski socializem je bil samo mreža, v katero so se lovili lahkoverni kalini! Ko se spoznali svojo zmoto, pa so se „družbeno in človeško zakomplicirali“. — Kaj pa to pomeni? Družbeno zakomplicirani so ljudje, ki zdaj tavajo v tem spoznanju in si ne vedo pomagati; večina se je vdala poniglavemu hlapčevstvu partiji in tistim že omenjenim „v resnične slovenske potrebe zartim silam“. „Človeško“ komplicirani pa so ljudje, ki hlapčevstva sicer niso zmožni, niso pa tudi zmožni upora proti njemu. V nekem smislu je Kocbek sam „družbeno in človeško“ zakompliciran; Javoršek pa je edini, vsaj tako bi se moglo sklepati po njegovih izjavah, ki jo je usekal po svoje — kot „samotni jezdec“. Korajže pa tudi v njem ni nobene; vsaj ne take, ki bi se spopadla s sedanostjo (preteklosti v resnici ne more braniti, ker je mrtva).

Javorškovo razočaranje nad Kocbekom se je skoraj gotovo spočelo že v partizanskih časih; toda, kot zdaj pravi, je dobilo konkretno obliko ob branju prvih Kocbekovih „partizanskih“ stvaritev. Javoršek očita Kocbeku z „grdo (!), a zelo stvarno besedo,“ da je njegova literatura navadno „zavajanje in — kamuflaža“! Ta „maziljeni pajek“, pravi Javoršek, je nenehno pletel „ideološke in politične mreže“ in — če mu je kakšna „krščansko-socialistična muha“ ušla v partijo, se je v njem „vse zmrščilo“. Toda Kocbek „predvodnik“, „most“ „kriza“, ni nikogar obsojal.

Potem napade Javoršek samo Kocbekovo „krščanstvo“; v resnici mu ga sploh odreka, češ, da je bil zaradi svoje „egocentričnosti in intelektualne

bizarnosti“ pravtako daleč od krščanstva, kot — od komunizma! Javoršek piše, da je bil Kocbek v času partizanstva...

ves čas zaverovan v svojo izvršniško dejavnost(ki je bila stalno pod kontrolo Čekaja, zakaj v revolucijah se otroci ne morejo igrati niti z vžigalicami, kaj šele z bombami in puškami in si tudi ne morejo izmišljati idejnih in političnih pravljic). Zaverovan je bil tako, da se niti enkrat samkrat v okviru svoje zgodovinske ornamentalne funkcije ni poglobil v vprašanje, kaj povzroča v ljudeh.

In kaj je povzročal Kocbek v ljudeh? Javoršek navaja odlomek iz Kocbekove „Listine“, ki naj bi bil najbolj tragičen in značilen. Nekdo je Kocbeku „z drhtečimi besedami“ razložil, zakaj je izgubil vero v OF. Razlago je dokumentarno podprl, „da sem (govori Kocbek) navsezadnje sklonil glavo pod težo strašnega gradiva, ki ga nisem poznal.“ ...Toda, ko so Kocbeku tudi drugi fantje razodeli svoje težave, jim je samo „s posebno spoštljivostjo stiskal roko“.

Težko bi našli močnejšo definicijo tragično-klavrne vloge, ki jo je igral Kocbek in vsa njegova „katoliška skupina“ v Osvobodilni fronti. V novem komplimentu partiji tudi Javoršek trdi, da se je „navaden“ slovenski človek v resnici malo brigal za koalicijo partije, krščanskih socialistov in levih sokolov; da je pač vstopil v fronto in v njej deloval; in kolikor bolj je „deloval“, toliko „bližji“ je bil partiji — in slednjič ga je njegov „uporniški razvoj“ pač pripeljal vanjo.

Brž ko je zapisal to formulo sprevedanja slovenskega človeka iz ene ali druge predvojne politične stvarnosti v partizansko, partijsko stvarnost, pa spet zapiše neko svojo, skoraj predrzno misel, kako je v resnici bilo s to „koalicijo“, v katero je, če naj verjamemo sledečim vrsticam, tudi on vsaj nekaj časa verjel:

Mi, mladi don Kihoti, smo s slepo vnemo šli na delo in v brezmejne nevarnosti, a zmeraj, kadarkoli je koalicija postala kaj več kot deklarativnost ali propagandi aparat, so komunisti „skočili pokonci“ in preprečili, da bi se v notranjosti fronte izoblikovala še ena res organizirana skupina ter zaradi svoje organiziranosti razbila enotnost osvobodilnega gibanja.

Toda čeprav pravi Javoršek, da so se njemu „oči odprle“ šele ob primeru Janeza Mraka-črtomira (v resnici gre seveda za Janeza MARNA), o katerem pravi, da Kocbek govori v svojih spominih „s previdno sramežljivostjo“, ne pripisuje krivde za to brezpredmetnost „koalicije“ partijske-mu pritisku, temveč neučinkovitosti „katoliške skupine“, odnosno Kocbeka samega.

Črtomir je bil imeniten partizanski komandant. Junak. Spreten. Ognjevit. Ker se je zataknil v krščansko skupino, so vse njegove revolucionarne energije, ki so bile spočetka brezmejne, nenadoma dobile drugačen predznak. Začel je romati od

enega razočaranja do drugega, od enega zaslišanja do drugega, od ene tragedije do druge. In končno je tudi zdričal navzdol: najprej se je izdričal iz vojske, nato s političnih položajev, nato s človeških... in končno je pristal v sovražnem taboru, kjer je po nasprotni hierarhični lestvici stopal od dezerterja do organizatorja zelenega kadra in nato naprej do komandanta sovražnih enot in končno priplezal na vrh ostudnosti: postal je črnorokec.

Črtomir je najbolj kričeč primer, kaj se lahko zgodi s človekom, ki je hodil za Kocbekom, ali kakšna je bila zgodovinska usoda ljudi, ki med vojsko niso iskreno sodelovali z motorjem osvobodilnega gibanja — s partijo. Kocbek si je zatisnil pred njim oči takoj, ko se je začela njegova tragedija, tudi danes gleda nanj samo skozi prste, tudi v njegovih literarnih dokumentih je vsa resnica spačena.

Ampak Kocbek je molčal in nasploh molči o težki moralni situaciji, v kateri so živeli med vojsko vsi njegovi sodelavci in privrženci. Predvsem za to moralno problematiko ni imel ušes; vse, kar je zmožel, je bilo, da je svojim žrtvam „s posebno spoštljivostjo stiskal roke“. Namesto da bi analiziral vzroke spopadov med krščanskimi aktivisti in komunisti, je v nedogled prepeval svoje ideološke pesmi, zlo pa je šlo svojo pot, tragedije so stopale novim tragedijam na pete.

Zelo dvoumni, riskantni stavki. Ne le pred partijo, tudi pred Kocbekom; saj je, kot pravi Javoršek sam, „množično zavarovan“ in „v rezervi za zapletene čase“. Ali pa morda Javoršek še vedno „verjame“ vanj? —

Najbrž ne. V dialogu z mrtvim sinom Javoršek namreč obračunava s Kocbekom kot človekom, poetom, ki je imel nanj tako usoden vpliv; s človekom torej, ki naj bi bil tudi v neki zvezi s samomorom Javorškovega sina. Kasneje, v „Nevarnih razmerjih“ se Javoršek spusti na še mnogo bolj spolzka tla in očita Kocbeku tudi čisto navadno laž.

Toda, v dialogu z mrtvim Svitom ostaja Javoršek dvoumen:

Zakaj Kocbek je v slehernega človeka, ki je z njim sodeloval, zasadil sum. Že Kocbek sam je kot Kocbek sumljiv. Sumljiv pa je tudi svojemu bogu, svoji cerkvi, sumljiv je tudi sleherni organizirani družbi, seveda je sumljiv tudi komunistom. Hkrati pa je bil zmeraj kot kakšna metafizična riba, se pravi nekaj neoprijemljivega in nedojemljivega, zato ga tudi nihče nikdar ni mogel „prijeti“. Prav v tem je njegov čar. Zakaj človek zmeraj teži k neznanim stvarim in jih hoče odkriti. Zato je tudi bil za vse količkaj zapletene in iščoče ljudi veliko bolj privlačen kot osnovne točke OF. Z njimi je bilo človeku vse jasno. S Kocbekom nikdar nič.

In tako je v območju osvobodilnega gibanja živel sku-

pina ljudi, ki se je odlikovala po tem, da so bili bele vrane. Nekaj posebnega. V bistvu so te bele vrane politiki in partizani gledali postrani. Bili smo konec koncev nekaj smešnega, nekaj takega kot sekta skakačev, čudakov, oznanjevalcev nečesa, česar ni, hkrati pa smo bili politično obupno neizobraženi. Bili smo prave, strašne in tudi smešne lutke. Do diskriminacij je moralo priti, bodisi namerno, bodisi po naključju. Prišlo je tudi do strašnih izbruhov, saj so prenekaterega krščanskega socialista partizanski komandanti kratko malo pobili.

Vse jasno pri OF, nič pri Kocbeku! On je torej kriv, da se je med partizani gibal nekakšna smešna „sekta skakačev“; in ko so se nekaterih najbolj zavzetih partizani naveličali, so jih „kratko malo pobili“.

Zdaj bodo menda tudi tisti naivneži, ki že vsa ta desetletja zavračajo „belogardistično in domobransko“ propagando o tem, kaj se je dogajalo med partizani, morali priznati, da je vse to — in še več! — resnica!

Javorškovo priznanje, da je bil „prenekateri krščanski socialist kratko malo pobit“, zapisano kot je, tudi v dvoumnem kontekstu gornjega paragrafa potrjuje bistveno točnost „belogardističnih“ navedb; s tem pa tudi bistveno pravilnost njihovega odpora proti taki „osvobodilni“ fronti.

Vse, kar bi pri tem še kazalo pripomniti, je grenko dognanje, ki je v zdomstvu že dolgo časa potrjeno: da je namreč komunistična propaganda med vojno in po njej uspela do tolike mere diskreditirati opozicijo, da so danes glasnejši ti zapozneli kritiki komunistične taktike, kot Djilas, Kocbek (tudi on) in zdaj Javoršek, kot pa ljudje, ki se že desetletja po svojih najboljših močeh trudijo, da bi natančno iste trditve zakoreninili v kritično presojanje bližnje preteklosti na naših tleh.

Nekdo bi nam vsem storil veliko uslugo, če bi se tega problema lotil in začel iz osnovne postavke: razmerje med okupatorjem in okupirancem. Mnogokrat slišimo na primer govoriti o zasedenih britanskih kanalskih otokih — Jersey, Guernsey, Alderney, Sark — in o zadržanju tamkajšnjih britanskih predstavnikov do nacističnih okupatorjev. Pravijo, da so skrbeli predvsem za to, da so ohranili življenje in lastnino, pa so bili zato po vojni odlikovani z visokimi odlikovanji. Nekje morajo biti dokumentirani podatki o tem; gotovo bi lahko služili kot neko primerjalno gradivo za naš primer.

Nazaj h Kocbeku: Javoršek mu očita brezbržnost za težave ljudi, ki jih je speljal med partizane:

Kocbek o teh svojih grešnih kozlih prav nič ne ve ali pa nanje nalašč pozablja, saj ima preveč opravka s tem, da se koplje v svojih peneh se idejnih kadeh. Noče pa vedeti za zvrhano trpljenje tistih, ki so okušali posledice kakršnekoli povezave z njim ali z njegovimi političnimi koncepti... Miži. Poje. Sodi. In se ljubi. Aktivisti krščanske skupine pa bi morali biti odlikovani s posebno medaljo, z nekakšnim svetniškim sijem, ki bi si ga zatikali za glavo — in ta red bi moral

biti izdan za vse moralne tegobe, ki so jih morali prestati med vojsko. Po eni strani je njihovo življenje v skupini narekovala Osvobodilna fronta sama in so zato bili žrtveni material, brez katerega bi baje partija svoje politike ne mogla uveljaviti tako dosledno in globoko, po drugi strani pa so bili — zaradi Kocbeka — pod stalnim povečevalnim steklom upravičenega suma.

Tisti, ki so bili politično nadarjeni ali spretni ali pa so se pravočasno izučili, so Kocbeka hitro zapustili in odšli. Večidel v partijo. A kljub temu so skoraj vsi odnesli s seboj „neizbrisno znamenje kristjana“, ki se kot dolg in nadležen rep vleče skozi vse njihove biografije — do dandanašnjega dne. A drugi? In tako dalje in tako dalje. Prava groza.

Tudi Javorška prevzame groza ob spoznanju, da se je s povezavo na Kocbeka njegovo življenje „že v začetku usmerilo v iztirjenost“:

ali morebiti Kocbeku delam krivico? A odgovor je ves iz resnice in ta resnica svetniško ugotavlja: nikakor. Človeški dokaz: nisem sam, brigada je njegovih žrtev oziroma žrtv posebnega habitusa slovenskega intelektualstva. Niti enega ne poznam, ki bi se bil zares rešil kot družben, kot kulturn, kot verski človek ali pa kot človek-človek, če se je kdaj vrtel v spiralah Kocbekovega zavajanja ali pa zavajanja, ki je bilo Kocbekovemu bodisi v bližnjem ali daljnem sorodstvu. In tako je postal Kocbek oče visokih spoznanj in hkrati oče duhovnih invalidov, patron notranjih emigrantov, svetnik protestantovskega larpurlartizma. In najbolj zgovorno in hkrati tragično je dejstvo, da sta dve njegovi pošasti — Scila in Karibda — cerkev in partija, dosegli svoje očiščenje in pomlajenje — brez njega. In moje življenje, ki se je začelo s Kocbekom, je bilo sicer zanimivo in polna, a v resnici docela neuspešno.

Zdaj, ko si ti mrtev, ta neuspešnost še bolj pritiska name, ker se bojim, da je v globoki zvezi s tvojo nesrečno usodo. In zato sem še bolj na tleh. Merim globino svojega padca in škodo svoje neuresničenosti. Merim vse, kar sem storil in zlasti, česar nisem storil, a bi po vseh osebnih naravnih talentih in zgodovinskih okoliščinah lahko. Moje življenje je bistveno zavoženo. Ali sem postal pesnik? Kje, neki! Zadal sem pesnika v sebi, mrtev leži nekje v mojem trebuhu. Ali sem pisatelj? Kaj še! Gore bi se morale tresti od mojega pisanja, če bi znal vanj spraviti, kar sem v življenju videl, skusil in kar vem! Ali sem vsaj državljan? Še to ne! En sam — smešen — primer: štirideset let sem bil star, mislim, ko sem prvič volil: takoj po vojski sem bil v tujini, nato v zaporu, nato brez državljskih pravic, nato spet v tujini. (Tistega dne, ko sem volil prvič, sem se od ginjenosti napil.) In kaj

sem kot človek? Zmedeno iščoče bitje, hranilnica nesreč, radar-ska naprava za ugotavljanje estetik, kovačija zablod, ognjenik najboljših namenov, plen notranjih protislovij, kilometrska klaviatura čustvenosti, aviatika inteligence, dolenski Krjavelj in hkrati najbolj zoprn aristokrat. — Resnično dobro uspevam samo med rastlinami, živalmi — in tujci.

In zdaj me kolje vprašanje, ali se ni ta moja izkoreninjenost, ki je posledica položaja nekega dela sodobne slovenske inteligence, izražala tudi na tebi... Ali nisi mar kot moj sin taval za tistim absurdnim trpljenjem, ki sem ga preživiljal zaradi nenehnega pohoda iz središča in središčnih problemov na gugalnice oboda? Ne vem. Samo sprašujem se. Zelo strogo. Zelo kruto. A vem samo to, da zdaj, ko je prekletstvo na meni, čutim vsa prejšnja prekletstva kot vezne člene tega zadnjega, najusodnejšega — in za mano hodijo v dolgi procesiji. Tarnajo, obtožujejo, preklinjajo in — pljujejo.

In zelo jasno vidim absurdno iztirjenost prenekaterih slovenskih intelektualcev, ki v bistvu ponavljajo Kocbeka. Kot bi oni stari imel mlade. Kot da so začele rasti gobe po metafizičnem dežju. Vse je zmešano. Iz tujih filozofij, ki jih niso vpili vase in ne prekvasili s svojim duhom, prinašajo domov mreže, v katere lovijo probleme, ki jih ni in jih biti ne more. Spet živijo na obodu življenja, zakaj sram jih je središčnih problemov slovenske družbe in novih procesov v socializmu. Sram zgodovine.

Ta „izkoreninjenost“ naj bi bila tudi vzrok, da je Javoršek tako pogosto „bežal od doma“, kot se zdaj opravičuje mrtvemu sinu. Gre torej za tisti tako udomačeni pojav med nami, da očeta ni „nikoli doma“. Hodi na seje, sestanke, skušnje itd.; niti ne na navadna pivska srečanja. Hodi nekam, kjer se, ali naj bi se dogajalo nekaj „pozitivnega“ za „našo“ stvar; toda družina ostane doma. Četudi (če se zdaj ozremo na tipične zdomske razmere) se prikaže na določeni dan „prireditve“ ali „proslave“, četudi se žena porazgovori z znankami in se otroci napodijo po dvorani in najedo krofov, se vendar dviguje med njimi in očetom neka vse višja in vse močnejša pregraja. Od tega, kako jo neka določena družina slednjič pobere, zavisi njen uspeh ali neuspeh — in še marsikaj drugega.

Tudi Javoršek je „bežal“ in hodil od doma. Pravi, da je z neko zaljubljenostjo gledal tračnice, ki „peljejo v tujino“, in si natihem „in docela krivoversko dopovedoval, da je poleg Prešernovih Poezij najboljša slovenska knjiga — potni list“. In potem nadaljuje:

Prekleta Lepa Vida! Skoraj pol naroda je zastрупila, četrt slovenskega naroda pa je šlo po njenih potih na tuje. Mislim, da so samo še Judje mnogo bolj razseljeni in raztepeni po svetu kakor Slovenci! In kolikor bolj je rasla narodna zavednost, toliko bolj so naši ljudje bežali od doma. Temu

bežanju smo rekli zdaj ekonomska emigracija, zdaj socialna emigracija, zdaj politična emigracija, zdaj intelektualno-tehnična emigracija, ampak vsaka oblika teh emigracij je v bistvu dezertstvo.

O tem „dezertstvu“ bi se seveda dalo debatirati. Ne le, kje so vzroki, da se slovenski ljudje odločajo zanj, temveč tudi, če uporabimo Javorškov terminus, „kako je mogoče“, se pravi, zakaj je to — zlasti intelektualno-tehnično dezertstvo — dovoljeno.

Za svoje pravi Javoršek, da je dokaj „čudne narave“. Čudna morda zanj. Naslednji stavek se namreč glasi: „V glavnem sem bežal iz domovine zaradi tega, ker sem se na tujem počutil kot POLNOVREDEN ČLOVEK.“ (Podčrtali mi).

Spet: Kako je mogoče, da se intelektualec Javorškovega kova, sodelavec briljantnega Edvarda Kocbeka, soudeleženec epohalnega „narodno-osvobodilnega“ boja itd. itd., po vseh triumfih, zmagač in zmagoslavjih v novi, „osvojenosti“, socialistični družbi ne počuti polnovrednega človeka in beži v tujino?? „Na tujem,“ pravi dalje, „nisem imel nobenega družbenega predznaka...“ Kakšnega? — Tujci torej niso videli tistega njegovega znamenja „ministrantske preteklosti“, ki je bilo v domovini očitno vsem, predvsem pa smetani sedanje družbe. „Bil sem osvobojen vsega, kar me je doma težilo... bil sem svoboden in čist.“ Doma ga je torej močno „težilo“; bil je — nesvoboden in umazan! (Mi, ki se preganjamo po svetu „svobodni in čisti“, pa se še vedno trapamo z zastarelo idejo, da je bolje biti zadnji v domači vasi, kot prvi v tujem vele mestu...)

Javoršek se je ob svojem „uspehu“ v svetu (ki je do določene mere gotovo izhajal iz dejstva, da se je počutil „svobodnega in čistega“) sprva vdajal, kot piše, „pohujšljivi“ misli: Nemo propheta in patria. Toda kmalu je spoznal, da je ljudem v tujini pač zanimiv zato, ker je pisatelj, ker je iz socialistične države, ker ima fascinantno, partizansko preteklost itd.

Sprejemali so me kot pisatelja, a nihče me kot pisatelja ni bral in me zato ni mogel ocenjevati. Samo verovali so lahko vame. In ker znam bolje pripovedovati kot pisati in ker je moja duša včasih potujoč cirkus, so si o meni kot pisatelju ustvarjali lažne utvare. Sprejemali so me kot problematičnega človeka iz socialističnega sveta — in bil sem jim kot tak zanimiv, veliko bolj kot še tako nenavadni ljudje iz kapitalističnega sveta. Sprejemali so me navsezadnje zaradi mojih človeških vrednosti, ki so se pod tujim soncem zmeraj čudežno razvevale. Zato so se vezali name. In me častili. In me ljubili. Če me dolgo niso videli, so me prihajali gledat v Jugoslavijo. Prihajali so celo z veličastnimi jahtami, kazali so mi večkrat možnosti imenitnega življenja po najrazličnejših državah, vabili so me, hkrati pa sem se vabil tudi sam. Čisto gotovo sva v slovenski književnosti samo Primož Trubar in jaz imela toliko zvez v tujini — in sicer med najvidnejšimi zastopniki duha in denarja.

(O teh svojih „zvezah“ piše Javoršek obširneje v knjigi „Nevarna razmerja“. So v resnici presenetljive, skorajda neverjetne.)

Javoršek si šteje v dobro, da ni „dokončno dezertiral“, da ga je v tujino gonil samo „občasni obup“. Doma je pešačil, v Parizu je imel livriranega šoferja; doma je bil hudoben, zakompleksan, kisel, obupan, zunaj pa je „vedno sproti načrpal vero vase“.

Enkrat samkrat, piše, se mu je zazdelo, da se mora nekje spočiti in odločiti, „kaj bo počel v zadnjih dejanjih svojega življenja“. Takrat je vstopil v — zenovski samostan v Kyotu. Zen budizem naj bi mu torej dal tisto, česar ni našel ne v krščanstvu, ne v socializmu, ne v „narodno-osvobodilnem boju“, ne v povojnem zmagoslavju... Seveda ni vzdržal. V tistem asketskem vzdušju ga je prevzelo spoznanje, ki je dano samo izseljencem in izgnancem..., „da je tujina popolna strogost, domovina pa vkljub vsemu nevarna milina, če že zavoljo ničesar drugega ne, zavoljo peščice ljubljenih bitij in najlepše pokrajine na svetu.“

Javoršek prikazuje to svoje spogledovanje z zenom kot neki več ali manj „slučajen“ razvoj; zdi pa se, da ima v resnici korenine v tistem občutku, ki slej ali prej prevzame vsakega „nezadovoljnega“ človeka, da bi „potegnil črto čez vse skupaj“, se celo fizično nekam „zabil“, pozabil na vse, pretrgal vse zveze in zaživel „znova“.

Ob tem njegovem begu v neko povsem tuje okolje in ob končnem spoznanju, da je tujina „popolna strogost“, domovina pa „nevarna milina“, bi morda kazalo ustaviti se za hip ob naši lastni, zdovski problematiki. Tudi v našem primeru gre namreč za neko „dezertstvo“. Mnogi med nami so ga izvedli do kraja in se je za njimi sploh izgubila vsaka sled. Od časa do časa nas morda doseže še ena, zadnja vest o njih, kot morda utopljenčeva roka še enkrat krčevito poseže nad valove —, in potem je vsega konec. Medtem pa, ko se razni Javorški, Kocbeki in drugi v domovini bojujejo s problematiko, ki so jo sami pomagali ustvariti, ter v tem bojevanju rastejo — ni važno, v kaj —, ter s tem doprinašajo k splošnemu razvoju družbe in miselnosti, se zdomstvo še vedno vse preveč vrti v razlagah in apologijah; nekega resnega analitičnega posega v njegov razvoj pa še nismo doživeli.

In vendar se po eni generaciji zdomstva že kažejo čisto določene oblike in smeri razvoja slovenskega življa v tujini; posebej še tistega, ki je odšel iz domovine, kot bi rekel Javoršek, „obremenjen z nekim predznakom“. Ko se je ta živelj raztepel po vseh kontinentih sveta, so se začeli kazati ti obrisi: Čemu na primer se je mogel v Avstraliji tako močno vključiti v lokalno politično življenje; zakaj tega ni dosegel v „svobodni in čisti“ Ameriki, kjer bi vendar morali biti dani vsi pogoji za to; namesto tega se uveljavlja v tehničnem in poslovnem svetu; čemu je zavest tistega „dezertstva“ in njej sledeča zavest povezanosti z jezikom in kulturo najmočnejša in najplodnejša v Argentini — kljub temu, da so materialni pogoji za to delovanje prav tu verjetno najostrejši; v koliko se slovenski človek v vseh teh okoljih (niso seveda samo ta tri, ki jih navajamo) počuti

kot „polnovredno“ človeško bitje, brez vseh pomislekov in „predznakov“?

Kako se to „dezerterstvo“ prenaša na nove rodove? Koliko je miselnost očetov zakoreninjena v miselnosti sinov? Kako močna je tista „pregraja“, kateri so premnogi dopustili, da se je dvignila med njimi in sinovi? Zakaj, ali bolje, ali je res, da je ta pojav, ta problem bolj otipljiv, bolj določen prav tam (v Argentini?), kjer je zavest „dezerterstva“ in navezanost na domovino najmočnejša; da pa je skoraj nezaznaven v okolju (severna Amerika?), ki naj bi bilo najbolj zmaterializirano. — Vsega tega nam manjka; ali pa tudi direktne trditve, da so vse te postavke, vsa ta ugibanja sploh zgrešena.

Tudi očetje z manj problematičnimi odnosi do svojih sinov, pogosto ocenjujejo in primerjajo te odnose z odnosi do lastnih očetov. V zadnjih poglavjih dialoga z mrtvim sinom, se tudi Javoršek ustavi ob svojem očetu in njegovem svetu. V spomin mu prihaja očetov „poduhovaljeni, koščeni obraz, po katerem so bili z najfinejšim peresom izpisani nenavadni hieroglifi“. Javoršek jih je skušal razvozlati, pa mu je oče kljub temu ostal uganka; dognal je le da je oče „zasanjano dobroten“, pa tudi — če je bilo potrebno — „trmast do skrajnih možnosti“; poštenost je iz njega izžarevala „kot toplota izkmečke peči“; bil je „pravcati prijaznik“ in Javoršek se je večkrat „v nekakšnem strahu vprašal“: kaj pa, če je moj oče svetnik?

In potem udari kot strela z jasnega: ob tem vprašanju se je začel tudi njegov boj zoper očeta in njegov svet, svet očeta Marka Pohlina, Ciglarja in Slomška, pa Gregorčiča; svet, kjer je vse „dišalo po starem pohištvu“. Stari Brejc je bil, kot rečeno, organist...

In zvečer so od časa do časa prihajali k nam pevci in pevke: prsate gospe, zavite gospodične, možakarji z brki in debeluhi z zlatimi verižicami na trebuhu. Zarotniki. Posedli so po stolih, ki smo jih iz vsega stanovanja zvezli v „pevsko sobo“. In začelo se je. Najprej alti: kosmati, nedostojni, kravji. Nato soprani: cvilba brez primere. Za njimi basi: smrtni greh v obupu. Tenorji: pokvarjene vojaške trobente. Nato vsi skupaj: trop glasov, ki se je med seboj lovil, nato nenadoma zastal, nato začel spet znova, nato spet znova, dokler ni bilo „dobro“. Ampak dobro ni bilo nikoli ali pa samo po naključju. Dobro je bilo samo, če je prišla na vaje neka mlečna ženskica. Njen glas je bil tako svetel in nenavaden, da se mi je zdelo, kot da mi srce vleče iz prsi na srebrni nitki. In na tisti srebrni nitki sem se pozibaval od ene zvezde do druge, a moral sem krepko mižati, če nisem hotel omedleti.

Z nekim sarkastičnim porogom nato skicira „mežnarske“ in ministrantske dolžnosti, ki jih je opravljal za očeta, z groteskno karikaturou opisuje „domači kraj“ in kako se je dokopal do tistega prosvetljenega „spoznanja“, ob katerem se je njegovo življenje sprevrгло.

In končno naš kraj kot tak, ki je bil razdeljen na dve

sovražni strani, na Montege in Kapulete. V enem taboru je vse dišalo po nekakšni pretresljivi mešanici kadila, sveč, roženkravta, kravjega govna in je bilo vse črno ali vsaj črnikasto: oči, nosovi, lica, roke, hoja, govorica, duše; v drugem taboru je dišalo po vijolicah, slabih parfumih, milu, rožicah in slanini, ljudje pa so imeli rdeče nosove, modre oči, bele roke in bela lica, zelena ušesa in čičkaste obleke.

Sovraštva med obema taboroma nisem nikdar dojel in tudi nikdar sprejel. Zdelo se mi je gnusoba brez primere. In ker je bil moj oče iz črnega tabora, sva se seveda brez prenehanja prepirala zaradi mojih prekucuških idej, kako bi bilo treba kraj, na katerega sem bil po mačje navezan, spremeniti.

Ampak bistvo mojega upora zoper očeta ni izhajalo samo iz njegove zasedenosti, iz njegovega mističnega odnosa do rekvizitov cerkve, zoper katerega sem se upiral kot Trubar, ko Trubarja niti poznal nisem, tudi ne v političnem boju zoper strankarstvo, ampak v nekem čudnem pošastnem spoznanju, da je oče revež — in sicer po svoji krivdi.

„Odkril“ je, da so na svetu bogati in revni ljudje in da jih človek spozna po trebuhih. Njegov oče je imel „ploščat“ trebuh in je bil zato revež; trgovec s tobakom, upokojeni žandar, minister „rojen v našem kraju“ in gospod dekan, pa so imeli „hlebce“ in so zato bili bogati.

NAŠI MRTVI

STANE MIKLIČ — u m r l

Luč sveta je zagledal 25. aprila 1919 v vasi Tržič v Strugah na Dolenjskem. Že v zgodnji mladosti je začel s trdim delom na okrajni žagi in si v svojem 22. letu starosti že kupil v sosednji vasi lepo domačijo. Ta duh dela in podjetnosti ga je spremljal skozi vse življenje do zadnjih dni in zapustil je svojim domačim kar zavidljivo premoženje.

V vojnih letih ni okleval. Odločil se je za tabor, v katerem je videl boljšo bodočnost svojemu narodu. Uvrstil se je v protikomunistični tabor kot član ljubljanske policije in ostal je zvest tem načelom do konca svojih dni. Bil je zvesti član in bralec našega glasila Tabor.

Kadar je izšel z malo zamudo, je že spraševal po njemu.

Ko je prišel v Argentino, se je poročil z Ivo Papler in v srečnem zakonu sta se jima rodili dve hčerki. Marjeta, poročena Črnak, mu je prav pred smrtjo podarila prvo vnukinjo, ki pa je ni mogel več videti, kljub temu, da se je zelo veselil. Vedno se je na široko nasmejal, kadar so ga spomnili, da bo kmalu postal dedek. Druga hči Marinka pa študira v drugem letniku državne ekonomske fakultete.

V domovini zapušča še tri sestre in enega brata z družinami, tukaj v Argentini pa poleg omenjenih še brata Jožeta z družino.

Tudi naše glasilo se pridružuje sožaljem številnih prijateljev in znancev in želi, da bi mu bila rahla argentinska zemlja, katera ga je sprejela v svoje okrilje na pokopališču v Monte Grande v nedeljo 28. septembra t. l.

Tvoji soborci

VIDIJO NAS

V svojem običajnem pregledu periodičnih publikacij, ki se pečajo s problemi Južnih Slovanov, pomembni, v Londonu izhajajoči THE SOUTH SLAV JOURNAL na čigar dragocene doprinose za zgodovino in boljše razumevanje problematike tudi slovenskega naroda smo na naših straneh že ponovno opozorili, v svoji št. 2, Vol. 3 (junij 1980) tudi o TABORU prinaša sledeče:

TABOR caters chiefly for Slovenes who during the last war fought in the ranks of the Slovene Home Guards (Domobranci) under the command of General Leon Rupnik. The periodical, consequently, tends to concentrate on events related to the common past of its readers. It features both literary and political items, reminiscences, commemorative articles, and other corresponding material.

The May-June issue is chiefly devoted to the 35th anniversary of the massacre of the Slovene Home Guard by the Partisans, and a number of contributions in prose and verse deal with this topic. Of main interest are extracts from the diary of Dr. Stanko Kociper who in this particular issue describes his conversation with Major-General R. K. Arbuthnott, commanding the 78th division, to whom he had gone with a message from General Rupnik. TABOR publishes Dr. Kociper's diary in instalments and further extracts are to follow in forthcoming issues.

Prevedeno:

TABOR predstavlja predvsem Slovence, ki so se v času minule vojne bojevali v vrstah Slovenskega domobranstva pod poveljstvom generala Leona Rupnika. Zato se časopis pglavitno posveča dogodkom, ki so povezani s skupno preteklostjo njegovih bralcev. Prinaša leposlovne in politične prispevke, spomine, spominske članke in drugo temu odgovarjajoče gradivo.

Številka za maj-junij je v glavnem posvečena 35. obletnici pokola, ki so ga izvršili partizani nad slovenskimi domobrancei, in vrsta prispevkov v prozi in verzu se peča s to temo. Največjo pozornost vzbujajo izvlečki iz dnevnika dr. Stanka Kocipra, ki prav v tej številki popisuje svoj razgovor s poveljnikom 78. divizije general-majorjem R. K. Arbuthnottom, h kateremu je šel s poslanico generala Rupnika. TABOR prinaša dr. Kociprov dnevnik v nadaljevanjih in bodo nadaljnji izvlečki sledili v naslednjih številkah.

IZ PISEM

Sao Paulo, Brasil, 4. sept. 1980

Velespoštovani gospodje!

Prav pristrčno se zahvaljujemo za redno pošiljanje revije TABOR.

Vljudno prosimo, da spremenite naš poštni naslov, kakor je navedeno spodaj.

Prosimo, da blagovolite pošiljati gradivo o zaslužnji Sloveniji našemu prijatelju, zelo pomembnemu časnikarju in univerzitetnemu profesorju dr. L. T. P. na sledeči naslov...

Želeč reviji TABOR popoln uspeh, vas nadvse spoštljivo pozdravljamo.

B. Bilynski

Canberra, Avstralija, 18. sept. 1980

Cenjeni gospod urednik!

Pošiljam Vam naročnino za Tabor.

Revijo uporabljam pri društvu za morebitne primerne članke pri radijski uri.

Naslov se je delno spremenil...

Sprejmite pristrčne pozdrave

F. F.

ZA BELEŽNICO

NA LINIJI...

Kako dosledno je del svetovnega tiska uglašen na ton, ki ga daje rdeča centrala, smo lahko prebrali tudi v buenosaireškem dnevniku CLARIN z dne 18. in 19. 8. 1980, v katerem je posebni dopisnik François Lepot v nadaljevanju poročal o uporabi afganskih svobodnjakov proti sovjetskemu okupatorju:

Upor — samo izolirani udarci. V Afganistanu ni videti nikakšne pomembne resistance; uporniki ne nudijo nikakšnih pomembnih bojov. Njih udarci so izolirani podvigi le maloštevilnih ljudi. So sicer otipljivo, pa v nobenem oziru odločilno ogrožanje, neglede na to, da nastopajo tudi v prestolnici, srcu režima, in v nekaterih predelih notranjosti (...). Zdi se, da se sovjetske čete nočejo videti vmešane v zadušitev odpora v prvi liniji. Videz je, kot da jih „čuva“ afganska vojska. Kajpak ni misliti, da bi sovjetske čete to zaščito potrebovale. Sovjetske čete samo oskrbujejo afgansko vojsko. Operacije vrši domača vojska, ki pri tem razpolaga z izdatno pomočjo sovjetske oskrbe. Poleg tega, da čuva poglavitna križišča, varuje tudi javne zgradbe in oskrbo. V mnogih primerih podpira tudi akcije milice, katerih hrbtenica je komunistična partija in jo v glavnem sestavljajo prostovoljci, ki se borijo proti upornikom. Nastopi upornikov so samo zastrašilne narave. Nekaj malo mož pride ponoči s hribov, vdere v kakšno vas in pobije režimu zveste vidnejše ljudi; premnogokrat so pobite cele družine. Nekaj takšnih operacij je izvršenih tudi v sami prestolnici, kar bi dalo sklepati, da uporniki imajo nekaj zaledja. Največ izgub imajo pri tem načinu bojevanja pripadniki milice. Ker so Sovjeti pač hudo težko dostopen objekt in ker je prav težko priti blizu oddelkom afganske vojske v garnizijah, ves srd upornikov osredotočajo nase pripadniki milice; ne samo ker se nahajajo na edini „fronti“, ampak, ker se zadržujejo po svojih domovih — in ne na postojankah kot sovjetska in afganska vojska — in jim je tako kaj lahko priti blizu. Njih uradna označba je: Samoobramba...

Ko potem popiše nekaj primerov tega načina bojevanja a za nas tako poznani prizori požganih šol, vasi itd. in se nekoliko celo razjezi nad „pretiravanjem okoli pomembnosti upora“ proti Sovjetom, pravi:

Povprašamo vaščane, če so videli kakšne boje in sovjetske čete v bližini. Odgovor je vedno: ne! Zares, ne tu, ne v nobeni drugi vasi naokoli nismo izsledili nikakšnega znaka neke pomembne bitke in še manj sovjetskega bombardiranja (o katerem se je razpisovalo časopisje nekaterih dežel)...

Starejšim, ki smo sodoživljali našo partizansko „osvobodilno vojno“, pri prebiranju tega poročanja prihaja marsikaj v spomin... Treba je samo obrniti pojme: Namesto Sovjetov se spomnimo naših okupatorjev, pa „upornikov“-partizanov, pa MVAC Vaških straž — in končno domobrancev...! In se sprašujemo, kakšna bi bila naša domovina danes, če bi tudi takrat nekomunistično svetovno javno mnenje dobivalo poročila, ki bi bila tako dosledno na liniji — toda resnice...? — Ne! — Zaradi akcij, po katerih poročanje na rdeči liniji omalovažuje afganske upornike in sočustvuje z rdečo „samoobrambo“, so pri nas partizani bili „nepremagljiva

vojska“ samih herojev pod vodstvom „genialnega“ maršala Tita pripadniki samoobrambe pred njihovimi nasilnimi poboji in požigi — od prvih Vaških straž do domobrancev — pa sami nepridipravi, lopovi in zločinci...

POT SMO POKAZALI MI!

Da nam ne uide iz zavesti, zopet dva primera:

Ni možnosti za življenje izven svobodnega sveta; in ta mora živeti združen znotraj najbolj učinkovite povezave prav tako, kot živi svet sovjetskega območja (Angleška min. predsednica Margaret Thatcher.)

Vedno bolj prihajam do prepričanja, da je edini izhod, ki nam protikomunistom preostaja, organizirati društvo, skupino, ustanovo (kakršnegakoli legalnega obeležja) za pobijanje, analizo, kritiko in razkrinkanje mednarodnega komunizma. — Nima nikakšnega smisla, da smo priče nenehnega gaženja zaupajoč, da bodo pač reagirali drugi, o katerih pravi Solženicin, da „delujejo odvisni od strahu spričo pritiska komunistov, kot da bi jih prosili za dovoljenje“... V kratkem: bilo bi potrebno organizirati vsenarodno gibanje, ki bi se lahko razvilo v mednarodno povezavo s ciljem ne mirovati, ne popustiti, ne molčati! Spričo dobro organiziranega sovražnika je neizbežno, odgovoriti mu s še boljšo organizacijo in enako nepopustljivostjo! (Jorge Raúl Coronato v La Nación, leto 111, št. 39100 Bs. Aires, 30. 9. 1980.)

Pot smo pokazali mi, ki že več kot eno generacijo — tudi iz kričečega molka neznanih množičnih grobov naših pobitih domobrancev mučencev — nenehno pozivamo: Svobodni sveta, združite se! Za Boga — Narod — Domovino!

TEMA ZA RAZMIŠLJANJE

(Predvsem naših bratov v domovini.)

Stavke na Poljskem so odkrile paradoks moderne zgodovine. — Nobena zunanja sila ne bi mogla pretresti neprodušne zgradbe komunistične vladavine tako kot delavci sami, ki naj bi bili prvoborci proletarske revolucije.

H. C. Shukul
Time, 6. 10. 1980.

NA UREDNIŠKI MIZI

Naš zvesti soborec in sodelavec, pesnik Dimitrij O. Jeruc nam je v zvezi z našim prevodom njegovega članka „Ali je tako moralo biti?“, ki smo ga priobčili v št. 7-8 letošnjega letnika, poslal pismo, v katerem nam zamerja: 1.) da ne zasluži, da smo v naši uvodni opombi njegove blagovzeneče stihe postavili na višino Balantičeve neizpete pesmi; 2.) da smo ga povišali v poveljnika čete, ker je v resnici bil „samo“ vodnik v četi stot. šabiča; 3.) da smo na str. 170 predstavili: „Imaš v ambulanti kaj za jesti?“, ker tega grdega germanizma sam ne bi nikdar zapisal. — Res; vse tri stvari, ki nam jih zamerja — za zgled premnogim! —, so iz našega zeljnika. Zato ga za zadnji dve prosimo odpuščanja. Za prvo pa ne; ker je to naše iskreno mnenje in smo prepričani, da ga bo nekoč tako ocenil tudi bodoči slovenski literarni zgodovinar.

Prof. B. Bilynsky, Sao Paulo, Brasil: Iskrena hvala za pismo, naklonjenost in vzajemnost pri skupnem delu za velike ideje svobodnega sveta. Na straneh naše revije bo ostalo Vaše ime ohranjeno za neminljive anale slovenskega naroda, ki je s krvjo svojih mučencev za te ideje vsemu svobodoljubnemu človeštvu pokazal pot: Svobodni sveta, združite se! Za Boga — Narod — Domovino! — Z našo zahvalo, naši spoštljivi pozdravi!

DAROVALI SO

Od 16. 8. 1980 do 15. 10. 1980

ZA ZAVETIŠČE:		Žnidar Janez	2.000
	(v pesih)	Ravšelj Valentin	3.000
Borštnik Maks	85.000	N. N., San Justo	50.000
Prof. Logar Vinko	38.000	Filipič Bogo	13.000
Šabič Branko	38.000	Zupančič Ivanka	10.000
Ana M. de šabič	38.000	Rev. Škerbec Jože (cerkve- na nabirka pri sv. maši v zavetišču 31. 8. 1980	285.000
Slavič Franc	50.000	Izkupiček pri spominski proslavi v Zavetišču 31. avgusta 1980	5.150.800
Erjavec Ida	8.000	ZA GRADNJO:	
Gričar Franc	50.000	Matevžič Janez	100.000
Baraga Saša	4.000	Dolčec Dobrila	50.000
Čarman Peter	38.000	Kogovšek Jakob	100.000
Kožar Janez	3.000	Šivic Srečko	100.000
Bras Rudi	4.000		
Makovec Ivan	8.000		
Malovrh Franc	26.000		
škulj Edi	3.000		

Dolček Dobrila	50.000	Stepec Slave	5
Matevžič Janez	200.000	Mrak Stanko	18
V spomin na pobite domobrance iz 24. čete:		Hren France	20
Buda Stane	30.000	Sladič Jože	10
Vspomin na pok. mamu umrlo v domovini:		Košir Tone	4
Dermastja Franc	100.000	Fujs France	5
Tomaževič Lovro	30.000	Križman Jože	10
		V. G. Ilič	3
		Falež Cvetko, Australija .	3

TISKOVNI SKLAD TABOR:

	(v pesih)		(v pesih)
šivic Srečko	50.000	šivic Srečko	50.000
Prof. Logar Vinko	5.000	Dr. Kociper Stanko ob 100-	
Gričar Franc	50.000	letnici rojstva gen. L. Rup.	200.000
Šimenc Smilja	15.000		(v dol.)
Šušteršič Božo	5.000	Rupnik Ivana, Kanada ...	8
Langus Milan	5.000	Poljanec Jože	8
	(v dol.)	Koritnik Tone	8
Rupnik Ivana, Kanada ..	2	Starič Lojze	15
Poljanec Jože	2	č. g. Jeretina Janez	30
Koritnik Tone	2	Malevič Anton	2
Starič Lojze	5	Kastelic Ludvik	5
go. J. Strojini	7	Cerar Jože	10
Grebenc Jože	4	Palčič Ivan	10
Cerar Jože	2	Mrak Stanko, ZDA	10
Palčič Ivan	2	Grum Jakob	10
Cerar France, ZDA	5	Žele Frank	5
Petrič Lojze	5	Hren France	14
		Bizjak Jože	34

Zavetišče "Dr. Gregorij Rožman"

Kakor druga leta se bo tudi letos brala prvo nedeljo meseca decembra, t. j. 7. decembra, sv. maša v Zavetišču za vse pokojne člane Zavetišča.

Po sv. maši skupno kosilo.

Prosimo, da prinesete s seboj jedilni pribor.

V S E B I N A

El aniversario de una revolución comunista	257
Ob obletnici prve komunistične revolucije	258
Odslovljen delavec	258
Nek žije Polska! (Joža J. Lovrenčič)	265
Ľeonu Rupniku	266
Sramota je njegova (-ek)	267
Senator Frank J. Lausche — 85-letnik	269
The satisfaction ought to be given!	270
Amerikanci o Titu	272
Prejeli smo	273
Odmev iz Dolomitov ("Dobrovčan")	275
Naši možje	287
Iz društev	288
Jože Javoršek — samotni jezdec (EPK)	289
Naši mrtvi	298
Vidijo nas	300
Na uredniški mizi	303
Darovali so	303

Correo
Argentino
Sucursal
J. L. Suárez
(Bs. As.)

TARIFA REDUCIDA
Concesión N° 8133

FRANQUEO PAGADO
Concesión N° 2619